Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 2 АПРЕЛЬ, 1985 ШУ. ● № 39 (7074). ● Мах 3 кап.

ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬ!

40

МЕХКДАЬТТАХОЙ ГIУЛАКХАШ

Цхьайтталагlча пятилетка тlеххьарча шера планаши тlаийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара, парте арглaнарча XXVII съезда сийленца нийъбахара шоай ерригa тароиаши кхоачамаши оврцагIа а даьха къахьегаш ба Октябрьски революце ордея лелаеча «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахой. Цунга хьежжа дика да цар ухк шера доахаш дола къахьегама толамаш а. Бурувдеттараш кара хьа а нийца цар нарасрвалый цхьа скважина. Ер шу доладелча дена пачхахьалкхен планал совгlа цар даьккхад 6850 тонн «Іаьржа дошув». Из хул Сийлахь-боккхача Даймехка тlем тlа советски халкъо йоккха Котало яьккха 40 шу дузача цlейга кхачалсхьа планал совгlа даккха лаьрхIачул 850 тонн дукхагIа. Цу масаю къоьыта хьанкьокх НГДУ мехкдаьттахоша шоаш тlаийца декхараш дикка тlеххоачашдеш хилар.

ТIеххоачашду цар дерригача технико-экономически хьокхамий даькъе шоаш тlаийца социалистически декхараш а. Къахьегама оввсарле планал совгlа цхьа процент лакхъяра парте ения задани шоазен ахаваен гарга тlеххоачашъяьй. Заданел совгIа товарни продукци маьхала лакхарах укх шера хьалхарча шин бетта 435 эзар сом пайда баьб пачхахьалкхена.

Кхоьча материалий, бийдала, доагора чотагlа шера шин дийнахьа болх бара чlехьа къовсам лоаттабеча цар цу лостамагlа а дика кайоалаш болх бу. Хьалхарча шин бетта кхоаяьй 278 эзар киловатт сахьат электроэнерги, дукха йIовхала энерги, 83 тонн условни доагор, 218 тонн Іаьржа металл, кхыйола материалаш.

Уж толамаш доахача дикра дакъа а лаьцад, хадданза социалистически яхье хьалха латташ в ба скважинашта капитальни ремонт еча цеха бурувдеттар Мусханов Ваха, мехкдаьтта доакха оператораш Бетиров, Атаршинов, Идигов, кхы дукхха бараш. Овсаре къахьегарал совгlа, цар шоай бехкагlа цхьаккха кайпа хьовзам хилийтац балла тlа.

Иштта къахьегаш болча мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттахоша доккхий декхараш тlаийцад В. И. Ленин ваь 115 шу дузача цlейна хетадаь. Ерригсоюзни коммунистически субботник хула ди хьинареча къахьегамца белгалдаккхара управленерча мехкдаьттен гази йоахача йиъ цеха болхлоша дош деннад 20 апреле кхоьча доагора-энергетически ресурсай чотагlа къахьега, планал совгlа ах бlаь тонн мехкдаьтта даккха, гlишлон-ремонтни балхаш дергда яах эзар сома маьха.

Ерригсоюзни коммунистически субботнике дакъа доацаш хургва 2650 саг, царех дукха бараш шоай массазарча балха моттигашка къахьегама вахте латташ хургба. Цу дийнахьа шоаш даьккха шин эзар сом алапи цхьайтталагIча пятилетка фонда юкъехьоргда цар.

Къахьегама вахте латташ боацарашa 20 апреле хьагул я даь «Вторчермете» дlахургда цийтта тонн тиша аьшк, дlайогlаргья шин бlаьнел чухьвакъа йоацаш йола гаьнаш, лостам бергба цехашка, производствени помещенешка, иштта кхы балхаш дергда.

А. ТИЩЕНКО,
тха штате воаца корр.

ХЬЕЕННАЧА БIАЬСТЕНО ДIАДЕХ

Кхаш леладерашка дукха уйлаш яйташ я ер бlаьсти. Кхашкара балхаш 20—25 ди тlехьадаьннад. Долче, дикка тlехьайоал культураш дlае езаш йола ха. Шийла хилара лаьттагlа йоахнача хlемаша хьоанала ма боагlара пайда эшац, -халагlа хул овсар дlаданкхара беш бола болх а. Иlаьхьеннача бlаьстенах зе ца делийтара, лаьттах йоаллача тlоадалах ма могга пайда эцара боахамий агрономически службаш декхарийла я кхашкара балхаш чакхдахара йолча технологенеи планаштен, эттача хьалашка хьежжа, корректировка е. Лоrха квалификаци йола механизаторски надраши низ бола техникех хиларах, фук удобренеши Іалашъярах республика колхозаши совхозаши таронаш йолаш я доацача ханен дикеи бlаьстан кхашкара балхаш чакхдаха. Цхьа сахьат хилал йола ха а зехьа ца йоаеши техниках ма могга пайда эцаши дlадахьа а деза ужаш.

Къаьстта тержам тlабахийта беза гурахьа дlайийнача культурашта. Лаьтта шортта тlоадал а йоаллаш, дlайххагlа долаш ужча денюша сиха дегlайоалаю ужаш. Минеральни удобренеш а тувсаш, овлашта подкормка яра дика хлоттам латт. ИIоахал ца тоьаш дегlа ца йоагlаш йисача культурашта чlоагlа тlо дергда уж дlаскачийтача. Цудухьа низаш тlадерзаде а деза деррига кхаьта удобренеш яхкара. Дика дегlайоагlаш латтача культурашта пайдане гlа хургда овлашта комплекски удобренеш кхачийтача. ТIехьагlо йнча а цар доккха новкъостал дергда хьувкъам хьахийтара лаьхленначул тlехьагlа яла лаьтта Іо ца дийнийтара.

Іангара аьнна бlеха баьцаш бlаьстан шийла денош аха лаьчча чlоагlа дегlаяха йоласиний. Цудухьа гербицидаш тоха еза. Из болх а ший ханнахьен дикеи чакхбаккха беза.

Температура сиха лакхлуш бола хаьттам отте хилагlа хургла чlоагlленнача лаьттана обработка е. Цул тlехьагlа цхьатарра массехк технологически операци чакхъякха езаш хургья. Лаьттана обработка еш дола балхаш геттара сиха чакхдаха дезаш дале в кхоачамбоараш ца ниъсдолийташ лерттIа дlае еза культураш. Агрономаша кхетаде деза дукха тlоадал йоаллаш долча лаьтта гlолла резинови чархаш йола трактораш кlсзигагlа лелаоргйолча тайпара балхаш вlаштlехьдаха делилгах, болх беш хила еш ерригa гусеничи тракторашиш шерра кха чулоацаш йоза комбинированни агрегаташ.

Гербицидий эффективность лакхъяра тержам тlа бахийта беза. Уж юкъейоглайича лаьттана механически обработкаш кlезигагlа ю, лоацъю культураш дlаюв хаваш, сихен дикен уж дегlайоагlа хьалаш хулийт. Гербецидех боккха пайда боал хьалхе а зеба лаьрхlа ахка лаьтта дика ниъсдича, цул тlехьагlа комбинированни агрегаташца яз боарамагlа лаьттагlа Іочу а ухийташ фу дlадийча.

ДIоах — дlоахленнача кхашка, хьалхагlа лаьрххlа культиваци а йиккха, культураш дlае йолае еза. Зеба хьисапе аьхачен дика обработка еш нийсдаьчен цlенача кхашка мазхаш ца даьхача мегаргда. Цхьабагlьдла, культиваци яьккхачул тlехьагlа вlалла ха в ца йоакххийташ пу деношка культураш дlае еза.

Дукхача шерий даннеша хьахьеккха бlаьсти тlехьаьлча геттара чlоагlа бокъалуш хул лаьттала тlера тlоа. Цудухьа шьрача аренашкарча районашка деррига низаш тlадерзаде деза хlамаш дlаювча агрегаташцен культиваторашцен харшаш а доахаш лаьттанцара тlоадал соцаяра.

Республика массе а районашка цхьан хана дlае езаш нийслу хьажкlаши генараши. Иштта из гlулакх нийсалараx йолча техникаца уж балхаш сихен дикеи чакхдахара оарцагlбаха безе механизаторш.

Хьажкlаш а генараш а индустриальни хьисапе дlаде хала хургда цар фуца гербицидаш хила езарах. Цудухьа массанхьа а уж дlаера балхаш дея сердалонагlа дергдолаш вlаштlехьдаха деза боахамий кулгалхошен специалисташен.

Культураш дlаювча хана лаьтта хьаьнде деза фуца минеральни удобренеш а йоккхаш. ТIаккха цар хьувкъам а къаьстта лакхагlа хургба.

Дукха балхаш де деза 25 эзар гектара тlара рапс чуэцаш а цул тlехьагlа мукъадаьнача кхашка доакъара культураш дlаюваш а. Цхьалоача боахамий кхашка рапс деала тlаьннай. Цар тlа укх бlаьсти баьций гl дlаде деза. Из мел эша долаш да фуца йолча Грозненски станице.

Укхаза къаьстта белгалдаккха деза агротехника дlа ма дlхара деррига балхаш цlенхаштта чакхдаьхача мара лерхlаш бола хьувкъам хьалхебаь вlаштlехьдарг ца хиларах. Дикка хьеенача бlаьстено дlадех республика колхозашен совхозашен лерттlа вlаштlехьдаьха кхашкара балхаш чакхдахар.

Хь. ЯЛХОРОЕВ,
Нохч - ГIалгIай АССР юртбоахама министерства отдела начальник, РСФСР заслуженни агроном.

Ялатен доакъарен - культураш хьалхехира кхо механизировании отряд вlашагlьелдай Грозненски района Ленина цlерагlча колхозе. Кховкхе а коллективни подрядагlа къахьегаш я. Царна кулгалдеш ба Блсиукаев Усам, Байкиева Есият, Шахтамиров Наурби.

Кхашкара лаьтташ дика докъаденна деце а 25 марта дlадоладальд цар бlаьстан балхаш. Механизаторех цхьабараша мокхаш доахаш тlоадал Іоальй, шолагlбараша — культиваци яьккхай, хlаьта царех эттара йоккхагlа опыт ярал ялата лаьрхlа йола горохи кеии, доакъар кийчдара вlашагlъзбаь кеии горохи, дукхача шерашка тlакхла баьцаши дlае болабен [illegible].

Иштта дика вlаштlехьдаьха балхаш дlадоладарах 31 март хьатlаотташ укх шера хьалха шоай дlае езаш хинна массехк бlаь гектар культураш дlайийна аьхай отряданкарча механизатороша. Цул совтlа ялатан доакъаран лаьрхlа йола хьажкlаши баьцадеараши дlаде мара ца дезаш кийчдаьа 1350 сектар лаьтта.

Уж кхашкара балхаш чакхдоахача хlара дийнахьа шишша норма кхоачашъеш къахьийгад трактористаша Джасуева Зинас, Дамаев Нацс, Пилипенко Михаила, Арсанов Мусас, Эскорханов Дамус, Кацубия Виктора, Джасуев Идриса, сеяльщикаша Колпаков Владимирен Муцуров Дукваахаси.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

СУРТАШ ТIА: 1. Ленина цIерагIча колхоза трактористка Джасуева Зина.
2. ВIашагIъзбаь кеии горохи дIаюваш хьайоагIа агрегат.

Н. ПЛИЕВА суртащ.

КВАРТАЛА ПЛАН ТIЕХХОАЧАШЪЯЬЙ

Доккхий социалистически декхараш тlаийцад Н. Анисимова цlерагlча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода технологаша Сийлахь-боккхача Даймехка тlем тlа советски халкъа йоккха Котало яьккха 40 шу дузача денна дика къахьегама совгlат кийчдаь накъабахара. Уж толаме кхоачашдера предприяте установкашта юкъе нйржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Лиман Вальям Леонтьевича кулгалдеча № 43-1 йолча установка технологий коллективо. Укх шера хьалхарча квартала план кхоачашъярах рапорт деннад цо 9-ча марта. ХIанзлехьа пачхахьалкхен планал совгlа цо арахийцай итташ эзараш сомий маьха товарни продукци.

Иштта дика кьа а хьегаш, цул дукха тlехьа ца бусаш хьабоагlарех ба Краснова Людмила Николаевна керте латтача № 21-1 йолча установка технологаш. Хенал ах бутт хьалха квартала план кхоачаш а яь, хlинз тlабоагlача апрель бетта чотагlа мехкдаьтта продукци арахецаш ба уж. Ер бутт бовлехьа заданел совгlа цар арахецаргья эзараш тоннаш тlехдика продукци.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

КПСС Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи

Сийлахь-боккхача Даймехка тlем тlа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дуза ди гаргакхоачаш латташ хиларца дувзадеина КПСС ЦК-ас СССР Министрий Советой тlаийцаб тlем тlа дакъа лаьцараштен цига боабаьча тlема гlулакхаш тlарча наьха дезалаштен кхы тlа а укх тайпара льготаши совленаши душ бола массехк соцам.

I. Тlом беш долча эскара доакъошка гlулакх деш (болх беш) хиначa тlема гlулакхаш тlарча нахахи вольнонаемни составерча нахахи болча Сийлахь-боккхача Даймехка тlем тlа дакъа мел лаьцараша а партизанашта а 50 процент тlерадоаккх лорий рецептегlа эцача молхай маьха, хlаьта царна юкъерча юкъара дезар кхетарах, къахьегача метте лозабарах, кхыча бахьанех инвалидаш лаьрхlараша, хьалхагlа тlема инвалидашта оттаяь хиначa тайпара, мах боацаш молхаш ийе бокъо а лу, чуlеча меттигахи коммунальни гlулакхаш дарахи боагlача маьха тlера 50 процент Іо а доаккх.

Сийлахь-боккхача Даймехка тlем тlа дакъа лаьцарий иштта бокъо я:

цхьан предприяте, учреждене, организаце хадданза болх баь стаж хиларах къоанала телача пенсена 20 процент Іотlатоха, нагахьа санна хиланза яргйоаца хадданзен юкъарен балха стаж яле, тlем тlа дакъа лаьцараш 1983 ш. I январе е цул тlехьагlа болх беш хинабар-бацар аьнна;

аргlана доацаш массе тайпара деча бувзама гlулакхашта а аргlана йоацаш квартирни телефонаш оттаяра а, хlаьта Даймехка тlема инвалидий — иштта цу тайпара телефонаш мах боацаш оттаира;

садоводчески товариществай членаш барий садови цlенош эшара е хьалаяра, садови участкаш тоаяра проценташ техха езаргйоацаш ссуда эца.

II. Эпсарех, прапорщикех, мичманех, хоадинь оттаьча ханал тlех тlема гlулакхаш тlарча нахах болча Даймехка тlема инвалидашта беттада 50 сом пенси Іотlатох царна гlулакх дечарна тела, хlаьта хьйда ха а йолаш тlема гlулакхаш тlарча нахах болча цу тайпарча инвалидашта пенси 30 сом лакхду бетта. ТIема гlулакхаш тlарча нахах болча II группа инвалидашта пенси (цу дакъе къоаналла луш дола пенси а) бетта 20 процент лакхду. Цу хана пенсена Іотlатохаря пенсеш лакхдаря этара лакхагlа оттадаьча пенсей боарамел совгlа деш да.

Дукха болх барах уттадеча пенсей боарамаш иштта лакхду тlема гlулакхаш тlарча наьха цхьайолча категорешта — СССР МВД эпсарий составацарча нахах, прапорщикех, мичманех, хьадача ханал тlех тlема гlулакхаш тlарчарехи начальствующи составахи болча тlема доакъошхошта.

Союзни автономни республикай Министрий Советашта, министерствашта, халкъа депутатий моттигерча Советий исполкомашта тlадиллад чуlеча моттигий хьалаш тоаде дезаш болча Сийлахь-боккхача Даймехка тlема инвалидашта тlем тlа боабаьча тlема гlулакхаш тlарча наьха а оттаьча порядкагlа царна нийсбаьча маьха я дезалашта укх гаргарча шин шера чуlе моттигаш Іалашъяра де дезар далга.

III. СССР лораеш е тlема гlулакха кхы декхараш кхоачашдеш боабаьча тlема гlулакхаш тlарча наьха центральни отоплени йоацача цlеношка бахача дезалашта боагоча хlамая маьха тlера 50 процент Іодоаккх.

Пенсей лохагlа дола боарамаш лакхду кхоабараш боацаш бнеача. СССР лораеш е тlема гlулакха кхы декхараш кхоачашдеш човнаш яр, контузи хилар е айп бахар бахьан долаш, е фронте хиларца дувзаденна лазар кхетар бахьан долаш боабача тlема гlулакхаш тlарча наьха дезалашта.

Уж тlема гlулакхаш тlара нах чубоагlаш хиннш бокхамаш юртбоахама налог йла ца езаш геттара мукъадоалийт.

Лелаш долча законодательства тlема инвалидашта оттаь льготаш совленаши дlателара лира тlахьожам оттабелга, цар материально - бытовой хьалаш дlахо тоадаро де дезар делга.

IV. Социалистически Даькъе лораеш Советски Союза Турпалаштен кхаь степена Слава яха орден еина болча нахаи карагlдийнна доккхий хlамаш белгал а доахаш, царна кхы тlа а укх тайпара льготаш лу:

союзни зоархlаме персональни пенси бетта 150 сомал лохагlа боацача боараме оттаду;

болх беш болча пенсионерашта диэза дlател пенсеш цар эцача алапега ца хьожаш;

20 квадратни метргл кхаччалца кхы тlа а чуlе моттиг хилара йола бокъо а, хlаьта иштта коммунальни гlулакхаш дарах (кий, газ, электрически йовхален энерги теларах) оттабаьча маьха тlера, хlаьта центральни отоплени йоацача цlеношка бахарашта — йогуча хlаман маьха тlера 50 процент Іадаккха;

Царгара цхьаккха тайпа налог яккхац.

КПСС ЦК-ас СССР Министрий Советой союзни автономни республикай Министрий Советаш, халкъа депутатий моттигерча Советий исполкомаш декхарийла яьй Сийлахь-боккхача Даймехка тlем тlа дакъа лаьцарий, боабаьча тlема гlулакхаш тlарча наьха дезалий, Советски Союза Турпалий, кхаь степена Слава яха орденаш еина болча наьха хадданза йоакхо елга, законодательства оттаяь льготаш совленаши дlателара лира тlахьожам оттабелга, цар материально - бытовой хьалаш дlахо тоадаро де дезар делга.

М. С. Горбачев Д. Лазараца вIашагIкхетар

1 апреле хилар КПСС ЦК Генеральни секретарь М. С. Горбачева Венгерски Халкъа Республика партийно-правительственни делегацена керте а волаш Москве оссача ВСРП ЦК Политбюро членаца, ВНР Министрий Совета Председателаца Д. Лазараца вlашагlкхетар.

Дег тlара, новкъостий хьале чакхдаьнна къамаьлаш дlа-юха деча хана боккха мах бир советско - венгерски гlулакхий хьала, белгалдаьккхар КПСС-и ВСРП-ен массе а оагlорахьара бувзамаш, Советски Союзен Венгрен халкъий вежарашха дола доттагlал дlахо чlоагlде гlерташ хилар. Цу хана белгалдаьккхар, фашизмах мукъадаьннача тlехьагlа дlадахача 40 шера венгерски халкъа карагlдаьннараш, вай мехкаша цхьана леладу гlулакхаш чlоагlлуш доагlилга къаьгга хьахьокхаш йола Москве хьойийлла «Венгри социализма наькъагlа» яха юбилейни выставка лоархlам болаш йолга.

Дукхача хана лаьрхlа 2000 шерага кхаччалца йолча СССР-и ВНР-и юкъе цхьана леладу экономически йилма - технически гlулакхаш дегlадоаллара йолча программина кlал куйгаш лазара раьза хилар дlахьекхад, хlаьта из да шии мехка юкъе цхьана леладу гlулакхаш чlоагlдарах лакхерча боарамерча СЭВ членаш долча мехкий экономически совещане решенеш кхоачашъяран керда лоархlаме гlа баккхар.

М. С. Горбачева дlахийтар ВСРП XIII съезда решенеш кхоачашъеча Венгре коммунисташа, къахьегамхоша доккхий толамаш дахар лоаш хилар. **(ТАСС).**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо СССР Лакхехьарча Совета Президиума цlерагlа 1985 шера 25 марта техача Указагlа дукха бераш долча ноаношта «Материнская слава» яха орденаш «Медаль материнства» яха медалаш еннай, цу даькъе районашка гlолла: «Веденски — 30; Грозненски — 38, Гудермесски — 40; Ножай-Юртовски — 30; Советски — 37; Сунженски — 14; Урус-Мартановски — 63; Шалински — 60; Шелковской — 9; Октябрьски — 8; Старопромысловски — 11».

* * *

Халкъа боахаме Іилма, культура, халкъа образоване, унахцlено лораяра даькъе, пачхахьалкхен учрежденешкен общественни организацешкен кьаьнала а дукхача шерашка а къахьегарах Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо СССР Лакхехьарча Совета Президиума цlерагlа 1985 шера 25 марта техача Указагlа «Къахьегама ветеран» яха медаль еннай республика болхлойн гlулакхерча наьхен йоккхача группана, цу даькъе районашка гlолла: Гудермесски — 158; Назрановски — 107; Советски — 5; Октябрьски — 190; Ленински — 333; Старопромысловски — 500.

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама комитет вIашагIйолларах бола Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета

С О Ц А М

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу:

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тlахьожама Комитет укх составах вlашагlйолла:

НГIАССР халкъа тIахьожама Комитета председатель

Ворошкин Анатолий Иванович.

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама Комитета председателa заместителаш:

Гадаборшев Абдулвагап Абуварович;

Павлов Евгений Петрович.

Нохч - ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама Комитета членаш:

Ахмадов Зилаудин Ахмадович — профессиональни союзий Нохч - ГIалгIай областной совета секретарь;

Гиреев Султан Алаудинович — Ачхой - Мартановски района «Урожайный» совхоза директор;

Аблуева Тамара Насрудиновна — Грозненски района Ленина цlерагlча колхоза колхозахо;

Керимов Муса Мовлаевич — Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума организационни отдела заведующи;

Мкртычан Альберт Андриасович — «Оргтехника» яхача грозненски производственни объединене генеральни директор;

Погибель Григорий Михайлович — «Грозненский рабочий» яхача газета редактора заместитель;

Попов Иван Михайлович — халкъа тlахьожама Грозненски городской комитета председатель;

Семенов Владимир Игнатьевич — инспектор, НГIАССР халкъа тlахьожама комитета штате йоацача отдела заведующи;

Сыщиков Николай Алексеевич — КПСС Нохч - ГIалгIай обкома партийни комиссе председатель;

Магомадова Таита Зайнаевна — Ленински района № 2 йолча гlишлой материалий комбината сушильщица.

Ибрагимов Хамзат Исмаилович — Нохч-ГIалгIай пачхахьалкхен университета проректор;

Чуканов Геннадий Владимирович — ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретарь.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1985 шу. 20 март

20 апрель — КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

БАЬЧЧА ВАЬ ДИ ДЕЗДЕШ

Дикача къахьегамa толаманца накъабохк В. И. Ленин ваь 115 шу дизара хетадаьча коммунистически субботника «Грознефть» объединенена чуйоагlача технологически транспорта Старогрозненски управлене къахьегамхой.

Цар йилайча хавал дикиа хьалха кхоачашйир дlабалача кхаь бетта план.

Коммунистически къахьегама ударнике, водителa Н. Вахабова аьлар:

— Советски наьха традици я хинна дlаэттёд Сийлахь - воккха баьчча В. И. Ленин ваь ди дикача къахьегама тозамашка белгалдаккхар. Субботник долча дийнахьа тха колоннерча хlара водитело дош деннад хьинар совдаьккха къахьега. Са новкъосташа З. Алихуханова, А. Калиниченко, Г. Вербинe цу дийнахьа кходаьча доагорца бергба болх.

Веррагаш 730 саг цll санна 20 апреле балха аравгарва, хьинар айдаь къахьегаргда. Цу дийнахьа даьккхача ахчах 3000 сом пятилетка фонде дlахьожадергда.

Субботника дика кийчo яьй «Грознефть» объединене дlа-юха лелача механизированни колонна коллективо а.

Электроэнерги, йlовхала энерги, гlишлон материалаш кхоара къовсам хlара дийнахьа шерагlа баржаш латт предприяте. Цо хlэна ле кхояьй субботник долча дийнахьа болх бара мел эша энергоресурсаш, кхыйола материалаш. Царех я 3,5 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 120 гигакалори йlовхала энерги, 5 тонн бензин, 2,8 тонн цемент.

Субботник долча дийнахьа ПМК къахьега араваргва 230 саг. Дукхагlбараш шоай массазарча балха моттигашка къахьегаш хургба. 6000 сома маьха гlишлон-монтажни балхаш дергда цар, цу ахчах 600 сом пятилетка фонде дlахьожадергда.

Балхара мукъабараш бытовой помещенешта ремонт еш хургба, дlайогlаргъя массехк бlаь га, кlотаргаш, зизаш, тоадергда гlашлой наькъаш.

* * *

Дика къахьега лаьрхlад коммунистически субботник долча дийнахьа «Консервплодоовощ» производственно-совхозни объединенена чуйоагlача Грознерча консервни завода болхлоша. Цу дийнахьа балха араваргва 520 саг, царех кхо бlаь совгlа волчо къахьегаргда шоай балха моттигашка, вожаш предприяте коа а цунна гонахьа а лостам беш хургба.

БархI эзар сома маьха продукци хьаергья цlага субботник долча дийнахьа. Арахецаргда 700 эзар банка дlакъовла аьшка ногlар, массазарча ден нормал дикка дукхагlа хул уж. Центральни Россе дlаяхьийта дагахьа кийчъергья дукха консерваш.

* * *

Революце баьчча В. И. Ленина 115 шу дизара хетадаь коммунистически субботник вlаккха ца баьчча тайпара дика болх беш чакхдаккха кийчлуш ба Грознерча металлически тара хьаеча завода болхлой. Бlаь совгlа саг араваргва цу дийнахьа предприяте коа а гонахьа а цхьалхало е, массаза санна балха моттигашка къахьега, тиша аьшк гул а даь дlачудала.

— Ялх бlаь сома маьха продукци хьаергья оаха, — дувц завода планово-производственни отдела начальника К. К. Чернышовас.

Цу дийнахьа йиъ эх тонн тиша аьшк гулде, шоаш даьккхача ахчах 250 сом пятилетка фонде дlахьожаде лаьрхlа ба болхлой.

Теркаме—наьха хьашташ

БIарчча хьайцача 1978 шера городо жилищно - коммунальни боахам дегIабоалабара тIехьца программа керттерча дакъе пхоачашъяьле а цу даькъера хьал, хаьдда аьлча, наха коммунальни гIулакхаш делга городе бахача дукхачарга чIоагIа сагато яйташ долга вай ховш да. ХIаьта из дика холуш а дар хIанз чаккдаьйнача дIаьхачей халачей Iай. Цо къаьтта хьахьекхар городской боахам, нах баха фусамаш цу гIулакха лерттIа кийчъяь ца хилар.

ХIанз города нах чубахача цIеной фонд 5,5 миллион квадратни метрга дIанхаьчай. Цох моттигерча Советий балансе яр 28 процент мара яц, вож предприятейи органивацейи кара я.

ГIулакх иштта латтаро керда хилонаш хьаю. СССР Министрий Совето шiй 1978 шерарча соцам тIа ведомстваш цIенош шiй балансе хьаэцилга халкъа депутатий Советашкара дIадийха дале а дIадахачи дикъ шера царех кхо процент дараш мара шийга хьайцадац горжилуправлене. Городе хIанз а долаш да цхьаккха да воацен кхыметтел чубахачар мах телаш доацен цIенош. Къаьстта цу тайпара дараш а, хIаьта иштта шоай жилищно -коммунальни службаш йоацача предприятей цIенош а эша доал ца хилар бахьан долаш шерагара шерага кхы а вогIача хьале дерзаш латт.

Из цхьа бахьан да. ШоллагIдар да царна капитальни ремонт елга хан-ханнахьа а лерттIа а чакхдоакихаш доацилга. Нагахьа санна квадратни метрга уж балхаш деш дIадахийта лерхIар 70 сом дале хьедер пхезза-ялхазза кIеангагIа хул. Хьаьта укхаза кIезига хилац ца даь балхаш даьд яхаш дIалздеш, материалаш лечкъаеш йола моттигаш. Вайцига кхыметтел ремонт яь даьнна цIенош пачхахьалкхен комиссеца актаегIа хьайIдеш хулга Iалашдаьдац.

Города боахам лелабеча уж а кхыдола а цIенхаштта кхоачамбоацараш хилар белгал а доакихаш, гIулакх боъонгахьа даккхара хьадда декхараш хьалхашка оттадир партийни, советски органашта, боахама кулгалхошта дIадахача шоатта дийнахьа «г. Грознерча бахархошти коммунальни гIулакхаш лоаттадарахи уж тоадара де эшарехи» яха дош дийцача парте Грознеески горкома партийно - боахама активо. Доклад лъча парте горкома шоллагIча секретара М. Э. Баймурадова аьлар, горисполкомой райисполкомашен, жилищно - коммунальни подразделеней кулгалхоша кIезига теркам тIаухийт шоай предприятейи службайи база чIоагIъяра, производственни низалех, техниках кхы а дикагIа пайда эцара. Цу даькъе царна де йиш йола новкъостел деш яц эша низ а кхоачамаш дола городера ерригa предприятеш, организацеш. Нах баха фусамаш дикача хьале лелое вIашгIехьдоргдац, нагахьа санна ерригача райоашка заявкаш кхоачашъяра хьем ца беш оарцагIйоалаш йола районни аварийно-диспетчерски службаш хьаелга гиргтарча хана Iалаш ца дой.

Укх тIеххьарча хана дукха хьаIайнад городе подвалашка бIарччача шера хий латташ дола цIенош. Из бахьан долаш ушалашка санна комараш хьахул.

Нах чубахача цIеношта доагIа доал ца дарах, царна йоагIа ремонт ца ярах, йовхал, хий, газ, энерги йоагIача боарамен хан-ханнахьен ца лоаттанрах, активе къамаьл даьчар критика еш дукхаза цIераш лъхар городской жилищни коммунальни управленей, водоканализационни боахама, йовхала сетей кулгалхой: М. Турпуханова, О. Петренко, Кулиджанова, М. Мизиева, дукхача кхыча подразделенешта керте латтарий.

Пленуме къамаьл даьча парте Октябрьски райкома хьалхарча секретара Л. П. Кизиловас белгалдаьккхар районни комитето бахача наха коммунальни гIулакх делга тоадара денцаш даны шiй тIахьожама кIелa лоаттадеш хиннилга. Цар службай кулгалхой отчеташка, хоамашка ладувгI райкома бюрошца а коммунистий собранешца я, ледарло гойтараш бехктокхаме эзаб. Оратора критика йир аварийни хьале дола мехкдаьттахой цIеношта доал дара хайра йоанхо еш йоацача «Грознефть» объединене кулгалхошта. Алхха шин шера парте райкомен райисполкомен цига бахача нахагара цу хьакъехьа 400 жалоба енай. Къоастадаь дац районе бахача наха боагIача боарамен хан-ханнахьен хий лоаттаделга. Из иштта дале а 20-ча участке еха водопровод тоае ца могаш кхо шу ха дIаяхийтар бахьан долаш хий латти бIарчча Iам хьахиннаб, Иштта, воча хьале латт нах хица Iаланбелга Старопромысловски района Малхбузен моттиге а.

Ше активе къамаьл деш «Красный молот» завода слесара З. Загаева терко тIаэзар город тоаль хозъяра, цIенъяра дукхагIа йоанхо е езаш хилара, из гIулакх Iалашле декхарийла я шоашта тIачIоагIъяьча улицашка предприятеш, организацеш, хIаьта шоаш бахача моттигашка нах. ЦIенагIйола улица белгалъяккхара смотр-конкурс чакхъьяккхача бакъахьа хургдар, аьлар цо. Болхлочо хьалийхар города спецавтобоахамгара цу даькъера шiй декхараш ца лерттIа кхоачашдеш хулга.

Шоаш пассажираш дIа-юха кхувлара ерригача хьокхамех йола иланаш кхоачашъяьлле а дукхача водителий дисциплина лоха хиларах дийцар цига трамвайно - троллейбусни управлене воккхагIволча мастера А. Пожидаева. ГIулакх тоадара эшар да цу тайпара цхьаь цаI гIалат къайла гIоргдоаца, уж даьраш гуччахьа коллективашка ира бувца а бувцаш царна таIазар делга. Тахан 85 трамвайштен 15 троллейбусаштен болх бергбола водителаш тоьац. Дукхача шерашка ира латташ дусаш дола из дош къоастадара новкъостал эш тхона, аьлар цо.

Городской боахама подразделеней фунищеш хьадда дIа-юха сиъа езарах дийцар парте Старопромысловски райкома секретара Х. Дзейтова. Къаьстта чIоагIа йоанхо е еза бахача наьха заявленешка хьашара гIулакх парте дIадеххача тайпара оттадара. Жалоба кхаьчача е лакхера указани елча мара шоай балха декхар кхоачашдара сагато ца еш, волокита, формализм лелаеш болча болхлошкара лира а гуччахьа а доагIар хьадехаш ца хуле гIулакх атта тоадаларга даха дог дац, яхаш дувцар дукхачар.

Активе хьадийхар партийни, советски, боахама органашкара къахьегамхой бахара хьалаш тоадара шоаш тIаийю решенеш кхоачашъяра лоаттабу тIахьожам юрта болаш хулга, жилищно-коммунальни службаш хIамах дика кайоалача кадраща, партийвашка чIоагIъелга, цар бехктокхам айбелга. Цу а кхыча дешай а хьакъехье шоаш администрацей балха тIахьожам лоаттабелга тоаддза яргьяц цар юкхьанцара партийни организацеш а.

Актива балха юкъе дакъа а лаьцар, къамаьл а дир КПСС Нохч - ГIалгIай обкома секретара Е. В. Тужсоева.

С. МАЙСИГОВ.

Бр шу дIадоладелча дена Грознерча «Электроприбор» яхача завода участкашта юкъе хьалха йолаш хьайоагIа шоллагIча цехера сувенирни участка коллектив.

Хьалхарча квартала план 20 марте кхоачаш е еш цо нормал совгIа арахийцар массехи эзар сома маьхка тайп-тайпара сувенираш. Царна юкъе 11 эзар гарга шарикни ручкаш.

Кастта дездергдолча Коталон дена лакхача къахьегама толамашца наькъабахара яхье баьнаб участка болхлой. Цар лерхI укх шера алх бетта плани цу цIейга кхоачашъе.

СУРТА ТIА: сувенирни участка болхлой шариковни ручкашта сборка еш ба. Аьрдехьа уралаттар участка мастер М. Байбакова.

И. ПЛИЕВА сурт.

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеш

ДЕША ТIЕХЬА—ГIУЛАКХ

Укх тIеххьарча шерашка, къаьстта КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленум хинначул тIехьагIа коммунистий а парте боацарий а политически дешар тоадара даькъе керда эргалонаш хиннай.

Нагахьа санна массехк шу хьалха тха пропагандисташта юкъе ахаш гаргга бараш лаккхера образовани йоацаш, царна юкъе тоъал дукха бараш парте членаш боацаш хиннабале тахан 116 теоретически семинарийи школайи берригаш хIана бен аьнна кулгалхой вузаш чакхъяхан коммунисташ болаш ба.

Пропагандисташта общественно - политически аттестаци яро теро хилийтар хIара пропагандиста кийчо йовза, цар теоретически а методически а говзал лаккхъяра де эшар белгалдаккха я, цу гIулакха оарцагIдовла а.

ХIанз тха вIаштIехьдаьнад партийни дешара сете шоай идейно-теоретически боарам лакхбераш беррига коммунисташ хулген парте боацараш царна юкъе лоадам боацаш мара ца хулийталгеи Iалашде. Керда хьалъй ворхI IилмаI коммунизман пхиъ къонача коммунистийн школаш. Экономически дешара сеть а эргалъякха хийцай.

Из дерригa тIадерзадаь хиннад дешара процесс вIаштIехьйоаккхача хана ладувгIарий дешара боарам, партийность, беча балха хьисап, кхыдараш теркалдара, ма дарра аьлча гIулакх шiй хьадда лостам болаш хилийтара.

Дешарах хьахур лоадам болаш хургдац цуна дикагIйола форзаш тIагIертта юкъехкувлаш ца хуле. ХIаьта из дара пропагандисташ хаддавза Iомабелга, дешера уж тIаккхуеш хулга Iалашдар тха декхар да. Цу гIулакха бокхьоица йола база а хинна дIаэттай ш. В. Хуршудова, В. Виноградова, Л. Бондаренко, Г. Дубровина кулгалдеш йола теоретически семинараши школашы. Цар а кхычар а еча гуччахьарча занятешка дешар мишта вIаштехьдаккха деза Iомалуш хиннаб тха кхыболе пропагандисташ. ХIаьта цу тайпара мероприятеш корта болаш, пайдане хургйолаш чакхъяхара мел эшар деш хиннай парткома политпросвещене кабинети методсовети.

ТIахьтпараш чIоагIа раьза болаш ,царна пайда луш чакхъялар гуччахьара занятеш пропагандистий «СевКавНИПИнефть» институтерча А. Зубарева, Старогрознески УБР-ча пропагандиста Г. Макаровай, Грознески УБР-ча В. Камыша кулгалдеча семинарашкеи группашкеи. Цу занятешка ювца проблема кIоарга йоашхаш хидарал совгIа уж дешаш айхха дувзар шоашта хьалхашка латтача декхарашца къаьстта теркам тIаухийтар контрпропаганда яра, бригадни подряд юкъейоалаяра, производства резерваш хьагучалхара хьалха латта опыт йоаржаяра, кхыча дешашта.

Иштта, Г. Макаровас яьча занятё ладувгIарий вIаштехьдаьлар бурувдеттарий балха масее оагIорахьера анализ е, хIаьта, масала, аьнна хьанiцар аггаро хьадхарчарца коллективаш подрядага болх бе яьнна В. Шевчука кулгалду бригада. ЛаьрхIа стенд кийчъяьяр. Цу тIарча диограммаша, таблицаша хьагойтар УБР а бригада а балха хьокхамаш, сен чотагIа уж даха карагIдаьннад. Шийттанех бархI саго цига къамаьлаш дир. Гуш дар дувца дош царна чIоагIа дагадоаллаш, царна хьаштдолаш долга.

Объединене каст-каста чакхйоех идеологически балха бIухошта лаьрхIа семинараш, инструктивни совещанеш. Цига царна аргIанара декхараш дIадовлийт, КПСС ЦК Советски правительства кердача соцамашца дувзадена де ашарех дувц.

Шерагара шерага дукхагIа хул тхацига шоай творчески планегIа болх беш бола пропагандисташ. Иштта дукхагIа пайда ийбе баьннаб уж проблемнин практически задачеш теларен методех.

Дешар вахарца дувзарах аьлча пропагандистий теркам укх тIеххьарча хана чIоагIа тIаберзабаьб экономе режим чIоагIъяра, къахьегама овсарле планал тIех 1 процент лакхъяра, продукцега дIадодар 0,5 процент чухьахьлаккхара. Ерригача къахьегама коллективашца хьадлаьнаб шера шин дийнахьа алхха кховяь материалаш мара ца йохийташ болх бе, аьнна парте ЦК тIахьехам. Из инициатива дIайолаьр я «Старогрознефть» НГДУ. Из гIулакх шоай патриотически декхар санна тIанйцад тха берригача идеологически болхлоша. Пропагандистий новкъостаца экономисташа тIатеIIа болх барца эггара хьалха цу хьакъехьа коллективашка йола резерваш хьагучаяьхар.

«Грознефтегаз» НГУ-ча пропагандиста А. Лисице кулгалдеча марксизма-ленинизма лардий школе дешаш бола беррига ладувгIараш общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш ба. Алхха цхьан шера кхоми хьурмати дара тIаерзаяь 30 рацпредложени енай цар, царех 23 бенна пайда 145 эзар сом хилар. ХIаьта объединена бIарчча хьайцача алхха политически экономически дешара ладувгIараша еннача рацпредложенеех хьахинна экономически эффект шин миллион сом совгIа да.

Старогрознески УБР хьаддача экономика школе дешача ладувгIараша шоаш: «Бийдалан материалаштеи кхомбара таронех» яха дош дувцаш хIара буровой цу е воих балха мел материалаш дIаяхийта еза хьахьокхаш дола лимитно-заборни карточкаш хулга Iалашдара тIалеста предложени елар. Управлене экономически совето чIоагIа могадаь хьаллаьцар из гIулакх, хIаьта из Iалаш а деш, материалаши химреагенташи дIа мел ухийт хьожаш тIахьожам а оттабир. Иштта, балха чIоагIа IатIъаш дар коллективе сварщикаш кхоачамболаш ца хилар. Из бахьан долаш эзъь ха дIаухийташ латта езаш хулар бIарчча бригадаш. Шоаш цу хьакъехьа дувцача хана коммунистически къахьегама школерча ладувгIараша могадир сварщика декхар кхоачашделга буровойшкарча слесарашта тIадиллача фу дар-хьогI аьнна. Уж цу гIулакха Iомабарца къоастайир из проблема а.

Тахан, шеко йоацаш, ала йиш я «Грознефть» объединене кхарча пятилетке республикански а Ерригсоюзни а лхье дукхаза яьхача коталоншца шийтта эзар сагах латтача тха ладувгIарий алсамо дакъа доал, аьнна. Цу дерригe тха, идеологически болхлой, бизам кхы а чIоагIатIа айбу кастта Котлон юбилейи тIаккха парте XXVII съезди хургйола ер шу доккхий къахьегама толамаш дахарца белгалдаккхара, тхоай хьинар, хьаькъал тIадерзадара, дош гIулакхаца кхоачашдара. Из Iалашдеча хана дIахо йодача хана а дикза даргдоацар да политически дешар вIаштIехьдоаккхача йолча формашца къовсам лоаттабар.

А. ЧАПАНОВ,
«Грознефть» объединене парткома секретара заместитель.

ФУД НОВКЪАДАР?

ЦхьайтталагIча пятилетка план а тIайна социалистически декхараш а кхоачаш ца деш, декхар тIадусаш хьайоагIа Назрановски трикотажни фабрика коллектив. Цо хIара шера пачхахьалкхена докхха зе в ду. Духхьал дIадахача шера даь зе — 725 эзар сом, Оттабаьча боарамал дукха лохагIа я къахьегама овсарле, арахецаш йола продукци эсала я, цунга дIадодаш дар доагIачул дукхагIа да. Iалаьмате во дIадоладаьд фабрико пятилетка тIеххьара шу а. Товарни продукци арахецара хьалхарча шин бетта задани 97,8 процентн, чухьнаьна дувхаду барзкъаш хьадара план 88,9 проценти мара кхоачашъяьнц. Кхоачашъяьяц поставкаш яра план а къахьегама овсарле лакхъяра задани а. ХIана дел предприяте коллектива гIулакхаш иштта во? Фуд новкъа дар,' балха тIа IатIъаш дар?

Цу хаттараша жоп а луш, фабрика директора Мисько Евгения Александровнас аьлар:

— Тха балха тIа чIоагIа IатIъаш да, оттаь график а йоацаш, электроэнерги хьа ца луш каст-каста сецаеш хилар.

Беррига бехк цу гIулакха вIаIабнлла гIертачох тара дар цо дийцар. Из-м духхьал укх шера мара шийсенна хIама миччад. Цун коллектив ер пятилетна йоалаелча дезз а пачхахьалкхен декхар тIадусаш хьа ма йогIий. ТIаккха цунах фу аргдар Iа? Ала доц а доацаш йисар директор.

Фабрика коллектива болх боагIача боарамах дIа ца бохийташ дола бахьанаш дукха да. Уж ийсеу кулгалхой, цхьаболча болхлой, материально-технически Iалашо ечар бехкагIа а.

Тоъаш яц инженерно-технически болхлой кадраш, халкъа боахама докхха зе хул брак йола продукци дукха арахецаш хиларах, хьаьча продукцена йоаттIаш йола учет ца лелаярах, материальни маьхера хIамаш дукха зехьа йоаярах, социалистически доалахьен тIаккхувлаш бола кулга цIена боаца болхлой коллективе болаш хиларах, къахьегамен производственни дисциплина во хиларах.

Предприятерча производственни мощностех 76,2 процент мара пайда эцац. Цудухьа керттерча фондий цхьан сома маьхера продукци арахецача дIадодар доагIачул дукхагIа да, пайда барга-м дог доахилга а дац. Ерригa арахецачa продукцех 70 процент берий барзкъаш да, царех доккхагIдола дакъа коллективаша ае деш а да. Материальни ресурсех боагIача хьисапе пайда пайдац. Духхьал дIадахача шера фабрике отходаш а хулийташ доагIачул дукхагIа доалаьд 7400 килограмм кIадаш. Цу масало къаьгга ,хьаьсаI хIамаш тегарашкара доагIаш дар хьа ца дехар, цу лаькъе шоашта тIадатташ бола бехктокхам цар кхета ца бар, шоай балхах дика кхеташ бола инженерно-технически болхлой укхаза ца хилар.

ДIадахача шера потребителашкара 80 рекламаци кхьачар укхаза арахийца 183,6 эзар сома маьхка продукци во я яхаш, брак даьраш хилар 20700 баркъа — дерригa арахийнача баркъех 19,9 процент дараш. ЦхьоалагIча сортера шоллагIа сортага даьккхар, во хьадаь хиларах, 5,5 эзар баркъа. Соахки стандартах доагIача хьисапе тийга доаца барзкъаш потребителашта дIалкхахьийтарах фабрика коллективо 29400 сом гIод текхар, лакхе латтача тIахьожамхой органаша кхаза прикез а теха маьхала кхоахьа дIа ца йохийташ сонабер дукхача маьхера продукци. Из дерригa а кIалхьош да цхьанка. ХIара шера доколагIа декхараш тIаэц фабрика болхлоша шоай потребителашта поставкаш яра, царга хьежжа продукци ара а хецаш ,из кила ма еззара дика хилча нийслургдацар укх тайпара йирча сурт: соахка искусственни даьрех хье а тийга, торговни базаша дIаэцa ца туташ фабрике латташ да цаIи ахи миллион сома маьхка барзкъаш, брак ярах кIха дайтараш а бIеын эзараш сомий маьхка да. Изза продукци арахецаш пIираш, бетташ даьхад бIарччача коллективо, болх беш хиннай кIеваш тега машинаш, шоаш хьаньча продукцех аьаш дIанйцад болхлоша, товарни продукци арахецара план кхоачашъяра йолча цифра юкъелхийтай лакхе белгала мел яьккха продукци. Из дерригa а зехьа хьийга къа а да.

Хьеаш йола продукци укх шера а дикагIа хулаш латт ала йиш йолаш дац хьагучa суртах. Духхьал февраль бетта фабрика бархI конвейера болхлоша тийга даьхача баркъех ОТК контролераша уж хьадаьрашка сакхат доаш хиларах юхе тоадайта дIаденнараш хилар 2660 совгIа баргъа. Иштта болх а беш хьаьча продукцеца юкъе брак нийсъялийтача хIамаш тегараша соахна текхар 2774 сом.

Дукха балха тIехьабаьнна мара хьаакац фабрика кулгалхой, инженерно - технически болхлой. Керттерча даькъе дисциплина лорае езараш, коллектива сий айде дезараш а уж ма бий. ХIаьта цар из деш дац. ТIаккха къахьегамен производственни дисциплина телхаерашца цар фу дувцаргда. Цудухьа шоашта лоар леладеш бе укхазара болхлой а. ДIадахача шера прогулаш ярах 3855 сага-ди балха ха зехьа йоайир цар. Прогулаш яьраш хилар 220 совгIа болхло. Укх шера духхьал январь бетта прогулаш ярах 137 сага-ди балха ха йоаьй. ЙоагIача нормал совгIа хIамаш тегарашка болх байтаб 2790 сага-сахьата, соахка 15920 совгIача сага-сахьата. Уж нийсденнад Iалашон болхлоша шоай къахьеган во вIаштIехьбаккхарах. Тай, бейка, бийдал йоацаш багIаш дукха сахьаташ доаду болхлоша. Март бетта а тIехьа Iайчул шийлагIа яр цехашка. Иштта болх вIаштIехьбаьккхача лакхлургйий къахьегама овсарле? Яц!

— Оаха фу ду, болх мишта лел хьожаш кулгалхой а бац, наггахьа мара царех саг тхона бIаргагуш а вац,— яхаш Iокад хIамаш тегараш.

Лоаца аьлча, болх тоабара мел эшаш дола хьалаш шортта долаш да предприяте. Полаш я болхлой цхьайолча бригадей инициативаш, цар йоккха опыт. Довзаш да кхоачамбоацараш дIадахара дола некъаш. Дерригa новкъадар да фабрика кулгалхой а партийни организаце а уж кхоачамбоацараш дIалаха вIаштIехьа ца далар.

Б. КОСТОЕВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьара суд харжара хьакъехьа бола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА

С О Ц А М

Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Советo **соцам бу:**

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьара Суд харжа укх составе:

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Суда председатель Бурмистров Константин Дмитриевич.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Суда председатела заместителаш:

Чапиев Азамат-Гирей Лорсович.

Эдилов Иса Джабраилович.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Суда членаш:

Албаков Салман Хабилович.

Алиева Зибейда Мусаевна.

Артамонов Валентин Геннадьевич.

Ахунов Газзали Сайдинович.

Заурбеков Зиявди Саидович.

Искендерова Тамара Георгиевна.

Кожанова Александра Петровна.

Макаев Висхан Исаевич.

Новичкова Ирина Аполлоновна.

Сатаев Муса Джунаидович.

Сибиров Ваха Хамидович.

Столярова Нила Павловна.

Трофимов Виктор Михайлович.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Суда халкъа заседателаш:

Абдулгаджиева Кабаш Абакаровна.

Аваков Вячеслав Авакович.

Аванесова Анна Алексеевна.

Автаев Лидэ Жабраилович.

Аверкина Елена Александровна.

Агапов Леонтий Георгиевич.

Адиева Зарган Магомедовна.

Азаматов Анварбек Абуевич.

Азиева Лейса Касумовна.

Айдаев Гушмирза.

Алаудинова Дагман Шамаевна.

Алиев Руслан Агаджанович.

Алханов Абубакар Ахмедович.

Ананьева Татьяна Ивановна.

Анисимов Николай Герасимович.

Анохов Валентин Георгиевич.

Антаева Вера Ефимовна.

Аношинская Таисия Яковлевна.

Арнольдова Евгения Иустиновна.

Арсамирзаев Арби Зайндинович.

Арсалукаев Арби Абуевич.

Артющенко Алексей Иванович.

Асхабова Мовла Сатуевна.

Асуев Хасан Махмудович.

Ахматханова Светлана Абуевна.

Ахмадова Надежда Эльмурзаевна.

Ахмедов Ширван Ахмедович.

Ахриева Раиса Идрисовна.

Бадаева Нуржан Мовлаевна.

Базоркина Хадижат Мурадовна.

Байсултанова Хава Дадаевна.

Бакаев Усам Накмудинович.

Бакхаев Идрис Абдул-Муталович.

Бантаев Тамерлан Алимпашаевич.

Баратов Георгий Суренович.

Батаева Малика Нурмагомедовна.

Башкин Зина Герасимовна.

Безрукавая Елена Макаровна.

Беков Руслан Ахметович.

Белитаева Хадишат Даудовна.

Бердало Любовь Васильевна.

Бережнов Анатолий Викторович.

Берберашвили Этери Павловна.

Бетельгериева Мария Абдурахмановна.

Бибулатова Камета Алаудиновна.

Бисултанова Асет Ромазановна.

Бледнева Лидия Александровна.

Бойко Валентина Васильевна.

Ботукаева Роза Нидербиевна.

Борщев Николай Николаевич.

Булуртаев Магомед Мухоьтович.

Ваганова Киса Даудовна.

Варлашкина Антонина Николаевна.

Васильев Николай Иванович.

Веджиев Магомед Джабраилович.

Величко Алексей Михайлович.

Веревкина Елена Дмитриевна.

Власова Людмила Михайловна.

Вобликов Василий Петрович.

Вострокнутова Галина Ивановна.

Вострикова Людмила Михайловна.

Гадиев Султан Исупханович.

Гаймазарова Любовь Ивановна.

Гайсумова Марият Ахмадовна.

Гаисуркаев Мовсар Магомедович.

Гакаева Рака Вахидовна.

Ганиева Роза Машаевна.

Ганиев Руслан Гадзимуратович.

Газимиева Нюра Хасмагомедовна.

Героева Хава Абдулвагаповна.

Гехаев Алик Салаевич.

Гельба Ирина Васильевна.

Горбакова Любовь Джабраиловна.

Груздев Николай Петрович.

Гузейчук Василий Юрьевич.

Гуляев Раиса Андреевна.

Дадашев Лечи Вахаевич.

Дакаев Султан Усамович.

Дадаханов Магомет Умарович.

Демильханов Ясам Мовсарович.

Денисов Данил Иванович.

Джабиров Алаудин.

Джабиров Ибрагим Хасмагомедович.

Джабраилов Вахид Саидович.

Джамбулатов Магомед Мовладинович.

Дидигова Раиса Абубакаровна.

Домбаева Раиса Арслановна.

Евдокимов Герман Александрович.

Егоркина Татьяна Петровна.

Евлоева Селима Янубовна.

Елкина Людмила Михайловна.

Ершов Александр Павлович.

[illegible] Людмила Александровна.

Жирова Анасия Махмудовна.

Жукова Любовь Павловна.

Жучкин Александр Андреевич.

Закреев Ширвали Закреевич.

Зандаева Лайла Абдурашидовна.

Зарецкая Любовь Федоровна.

Золотухина Кларита Алексеевна.

Золотухина Лидия Трофимовна.

Золотаревский Дмитрий Никифорович.

Зудаев Алхазур.

Ибнев Богдан Нохидович.

Ибрагимов Ваха.

Ибрагимов Умар Магомадович.

Ивакин Николай Федорович.

Иванова Надежда Григорьевна.

Ивчик Валентина Александровна.

Илларионов Николай Павлович.

Исмаилова Зулай Аниевна.

Истомина Александра Ивановна.

Ищенко Василий Николаевич.

Идрисова Малика Хожахметовна.

Кадиева Асият Исмаиловна.

Келигов Алихан Ахметович.

Киценко Татьяна Ивановна.

Кириченко Елена Васильевна.

Ковалев Александр Ефремович.

Козубова Галина Александровна.

Козенко Сергей Александрович.

Козлов Владимир Анатольевич.

Колмогоров Валентин Михайлович.

Колесников Леонид Тимофеевич.

Колесникова Татьяна Владимировна.

Костюков Владимир Яковлевич.

Котиев Мурад Давыдович.

Котова Людмила Николаевна.

Кулаков Василий Терентьевич.

Кулебякин Сергей Александрович.

Куртиев Хаджимурад Юсупович.

Ледяева Лина Васильевна.

Леонова Розалия Георгиевна.

Лихачева Лариса Федоровна.

Литюнов Александр Иванович.

Логинов Михаил Викторович.

Логинов Сергей Викторович.

Лодоненко Любовь Александровна.

Льянова Кейпа Хаджиумаровна.

Львова Людмила Николаевна.

Магомадов Абдулрахим Амарбекович.

Магомадова Зейнап Сайдалиевна.

Макаев Адам Хамидович.

Малилова Радимхан Масомедовна.

Мамаева Тамара Ивановна.

Маркушина Майна Михайловна.

Мастаева Раиса Махмудовна.

Машев Закиди Арсанович.

Мещерякова Ольга Николаевна.

Морозова Людмила Константиновна.

Морякова Нина Федоровна.

Мусханов Сайди Ахмадович.

Мусин Руслан Шакирович.

Мусхаджиев Шахид Сатуевич.

Мухамадзаков Абдулла Лукманович.

Ниненко Ева Николаевна.

Оздоев Джабраил Магомедович.

Орлов Иван Леонтьевич.

Орцуева Реабат Ибрагимовна.

Пантелеева Ольга Ивановна.

Патрикеева Тамара Федоровна.

Петухов Константин Григорьевич.

Погосов Владимир Григорьевич.

Поломина Таисия Ивановна.

Полтаев Ваха Кудодович.

Поленкова Валентина Михайловна.

Попкова Таисия Ермолаевна.

Попов Юрий Федорович.

Пушкарная Любовь Васильевна.

Рахимова Валентина Иосифовна.

Романенко Лариса Семеновна.

Рубанова Варвара Романовна.

Рупп Валерий Александрович.

Савицкая Светлана Антоновна.

Сагов Якуб Хасанович.

Садаев Вадуд Вахидович.

Саидов Беуди Магомедович.

Саламов Асламбек Шарипович.

Салтаханов Магомед - Салях Мовлдиевич.

Салтыханов Мусост Везиевич.

Саркисянц Эдвард Акопджанович.

Сатуева Хава Сагид-Магомедовна.

Сахарова Лидия Михайловна.

Седиева Макка Турхоевна.

Седина Маргарита Михайловна.

Сигал Инесса Зелиховна.

Силина Нелли Николаевна.

Скорик Людмила Михайловна.

Смирнов Александр Дмитриевич.

Старостин Юрий Кузьмич.

Стебунова Дина Кондратьевна.

Стрельцова Любовь Леонидовна.

Стукалина Татьяна Михайловна.

Сулимов Шарпуди Дааевич.

Сусуев Диквaха Бантиевич.

Тамасханова Мак Эсултановна.

Тамтаева Яхита Мутулиевна.

Тарамов Султан Касаевич.

Татаев Хаважаб Хизирович.

Темирбулатов Суламбек Шамильевич.

Томин Виктор Георгиевич.

Тресков Виктор Георгиевич.

Умалатов Саламу Суламбекович.

Умаев Рамазан Таусолтанович.

Урузбиев Ваха Магомедович.

Успаева Зинаида Рамазановна.

Усмаев Али Абубакарович.

Утробина Лидия Степановна.

Флейшин Владимир Павлович.

Фомичева Тамара Григорьевна.

Халухоев Магомед Берсаевич.

Хаматханова Аза Ибрагимовна.

Хамурзаева Лиза Хажиевна.

Хасаров Сайпуди Асланбекович.

Хасаев Ярагн Ширвавович.

Хасиева Роза Нурдиевна.

Хатуев Вахид Абдулрахманович.

Хатуева Лимон.

Хацаев Ломали Ибрагимович.

Чамаев Сум-Умар.

Чебоксаров Евгений Александрович.

Чокаев Лема Хаджимурадович.

Шагаев Умар Алиевич.

Шадиев Заири Абубакарович.

Шанин Алексей Михайлович.

Шапошникова Таисия Ивановна.

Шевцов Михаил Сергеевич.

Шемелева Лейла Газимагомедовна.

Ширяева Лидия Павловна.

Шинтханова Раиса Саслапбековна.

Щербакова Надежда Дмитриевна.

Эльдарханов Хасбулат Юсупович.

Юсупов Абуязид Юсупович.

Яковчук Владимир Михайлович.

Якубова Хава Мовладиновна.

Янгиева Ольга Хаджимурадовна.

Яндиева Лейла Юсуповна.

Яндиев Ахметхан Магомедович.

Ясенкова Валентина Владимировна.

Яшуркаев Муса Исаевич.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.
г. Грозный. 1985 шу, 20 март.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете

Ший аргIанарча заседане Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совет хьежай республика городийн, кхыча нах бахача пунктийн, промышленни центрийн атмосфери фо бIехъ ца дайтара кхы тIа а де дезарех долча дешата.

Заседане белгалдьинхар, цхьайолча министерствашa, ведомствашa, производственни объединенешa, предприятешa атмосфери фо лорадара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдахара лерттIа уйла тIайохийташ ца хилар а, хIьта из бахьан долаш лаьтташ; хиш, кхыйола Iалама объекташ бIехъеш хилар а. Iалашдан бIеха веществаш атмосфере кIезгагIа ахийтара оттаяь заданеш кхоачашъелга, хийца юкъехахьац отходаш кIезгагIа хулийташи вIалла ца хулийташи йола технологически процессаш. Фо бIехдеш йола веществаш арахийта моттигаш газаш цIенъечен дом хьалувцачен оборудованеца кийчъяра боарам хIанз дIадехараша ма яххара бац.

Республика атмосфери фо лорадеча Паччахьалкхен инспекце, республикански санитарно - эпидемически станце, чурча гIулакхий министерства ГАИ, Iалам лорадеча Ерригроссийски общества республикански Совето кхоачам болаш тIахьожам лоаттабац атмосфери фо лорадарах долча законодательства дIадехараш дизза кхоачашдара. Республике бахача наха юкъе кхоачам болаш пропаганда яц Iалам лорадари эианешта.

Промышленни автотранспортних предприятеша арату вса фо бIехдеш йола веществаш отталъча нормаш тIайоалеш кIезигъяра 1986—1995 шерашка чакхIоахаргйолча мероприятей комплекс белгалъяьй Министрий Совето. Уж мероприятеш экономически социальни планашта юкъехахьа еза. Фо бIехдеш йола аратувса веществаш кIезитье лерхI отходаш кIезига хулийташи вIалла ца хулийташи йола технологически процессаш юкъехахьара, технологически дисциплина чIоагIъяра, газ цIенъеши дом хьалувцаши йола керда установнаш хьалъярей болх беш ярий эффективность лакхъярен производствашкийдален йоагача хIамани кхыча тайпаша болх бе йолаялийтара чотагIа а хIьта нитта хувцанза ца йоале производства профиль хувцара, арахецача продукце объемаш кIезигъяра цхьайола цехаши участкеши городий, нах бахача кхыча пунктай промышленни центрийн зонашкара араяхара чотагIа а.

Автомобилийн кхыча транспортни средствай двигателашка болх баь яьначa газашца цхьана фега аратувса суламе веществаш кIезигьс еза болх баь яьнача газашкара фо бIехдеча веществашта оттаяь нормативаш йизза кхоачашъяра, доагор чухьа доагадеш йола двигателаш цу гаоий бIехалы кIури кIезигбеча технически средствашца кийчъяра, транспортни средствашa городий, нах бахача кхыча пунктай фо бIехдеш йола веществаш кIезигьяра чотагIа.

НГIАССР-е атмосфери фо лорадара йолча Паччахьалкхен инспекцена, республикански санитарно - эпидемиологически станцена, Iалам лорадеча Ерригроссийски общества республикански Совета, горисполкомаштен райисполкомаштен тIадожадаьд атмосфери фо лорадара даьнъе законодательства дIадехараш предприятешь, учрежденешь, организацешка дизза кхоачашдайтара хьалхара шоаита карарча органий бехктокхам айбелга.

Заседане ладийгIад республике халкъа эша товараш хьаделга дегIадоалдара хьанъехья НГIАССР Госплана отдела начальника н. Козловас, РСФСР-гара товарий дикалан торговленен йолча госинспекце Нохч - ГIалгIай управлене начальника н. Давыденкос. Дуккхача предприятей кулгалхоша даьча хоамашка. Белгалдаьккхад, 1984 шера халкъа эша товараш хьадара план республика предприятеша 102,1 процент кхоачашъяь хилар. Цу тайппара, хьадаьд планагIа лаьрхIача 607,2 миллион сома маьхачарна меттел 620 миллион сома маьха товараш. Хьадеш дола товараш 1983 шерацa нийсдича 3,5 процент дуккхагIа хиниад. Культурно-бытовойя боахамеи гIулакхашта лаьрхIа товараш хьадаьд 109,3 миллион сома маьха, вешта аьлча, 1983 шерарчул 6,6 процент дукхагIа.

Цхьабакъда, 1985 шера шии бетта халкъа эша товараши культурно - бытовой гIуланкашта лаьрхIа товараши хьадара план кхоачашъаьяп. Цхьаццайолча министерствашен ведомствашен лерттIа шоай де лезар дац халкъа эша товараш хьаду цехаш шеръяра, уж дукхагIа хьалараи цар ассортимент чIоагIъяран. Дуккхача предприятешен организацешен кхоачам болаш уйла тIаяхийтац арахецача товарий дикал тоаярааи ассортимент сихха хувцараи, пул совгIа, моттигаш я наха хоатташ доаца товараш арахецаш. Кхоачам болаш бац керда тайпа товараш арахеца доладара беш болх.

Министрий Совето задани чIоагIъяьй халкъа эша товараш 1985 шера кхы тIа а хьадаран бахача нахага доккха арадахаран, цу даьнъе нерда тайпа товараш арахеца доладара. Халкъа эша товараш хьадара даьнъе хьалла декхараш отталъд моттигерча промышленноста, хьуи боахама, чурча гIулакхий министерствашта. «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни, «Терек» яхача мебельно-дахчах хIамаш еча объединенешта хьалхашка. Къаьстта уйла тIеерзаяьй бахача наха дукхагIа хоатташ долча товарий дикал тоаянза ярг ца хилара.

Торговле министерствана, респотребсоюза, оптови торговла предприятешта тIадожадаьд халкъа эша товараш хьадара, цар дикал тоаяра даьнъе предприятешкарен организацешнарея гIулакхаш дукхагIа хьадехилга.

Халкъа депутатий районнин городской Советий исполнительни комитеташта тIадиллад халкъа эша товараш хьадеча, уж доккхача метте тIахьожам чIоагIагIа лоаттабелга, хIьта ишта цу товарий ассортимент шеръярен уж дукхагIа арахецарен тароаш Iомаелга.

Министрий Совета заседане дийцад 1984 шерара Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяра итогех дола дош.

• ХЬААХААТТАРИЙ ОПЫТ - МАССАНЕНА

ПАЙДАНЕ ПОЧИН

ДIадахача шера «Астраханский» индустриальни технологех 80 гектара тIа помидораш кхейир оаха. Опыто хьахьекхар цу хьисапе бьцадаараш кхедар геттара пайдане гIулакх долга. План 215 центнер йолаш, хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 250 центнер помидораш чуйийцар оаха, хIьта Исмаилова кулгалдьча бригаде — 280 центнер.

Практико къьйта гучадаьккхар Ачхой - Мартановски района хьалашка индустриальни технологех помидорел совгIа кхыйола культураш а кхее йиш йолга. Цу технологе цхьаьца элементех пайда а эцаш соахиа 120 гектара тIа хох, вирсаш, кхачан свеклаш кхейир оаха. Цу гIулакхо таро елар бьцадаарашта доал деш деча дуккхача балхашта механизаци е, цунца цхьана локхделар уж кхелрга дIадахийтар а.

«Астраханский» технологех оахош болх миштa бир дувца безам ба си. Помидораша 70 процент лаьтта дIалоац тха боахаме. Цулухьа уж кхееш деча балхашта астраханцаша сиина механизаци яр боахама экономика чIоагIъяра геттари лоархIаме да.

Промышленни технологех болх баро дIадехарех керттера дар да севообороташка хьежна кхашка помидораш дIаер. Совхозе вIашгIехьа а яьнкха трехпольни севооборот юкъейоалаьй оаха хIанз балха. Кхыча тайпара аьлча цхьан кхой тIа дукхьашхо, масала, моша горошек дIаюв, шоллагIча шера гурахьа дIадуа ялат кхеду, кхоалагIча — помидораш. тIаккха юха а моша горошек, и. кх. дI.

Гурахьа кIадийна ялат хьалхе чуэарo йиш хулийт ший ханнахьен дикен заба лаьтта аха а цул тIехьагIа аьхкин гурахьен юргбоахама культураш дIаера лерттIа нийсде а. Лаьтта тIера нийсдара гурахьа траггIен пхорагIен шоза культиваци бир П-2,8 яхача планировщикца.

Iай гIаьххьа шелъелча 20 сантиметр кIоарга юхаахьар лаьтта, хьанIатIа а доал-лийташ масса хана цхьан кхаш. Из болх бир оаха бьцадаарий овлашта геттара зене дола гумай яха оасар хIаландара. Лаьтта юхаоахаш агротехнико дIадеххача боарамах аммиачни селитра, суперфосфат яха минеральни удобренеш тайсар.

БIаьсти бьцадаараш дIадера кхаш кийчдеш яйгача ВП-8 яхача планировщикех КФГ-3,6 яхача культиваторех пайда ийцачул тIехьагIа, КВГ-1,4 яхача катокашца кIезиг-дукха IотоIадир лаьтта, тIера нийс а деш. ТIаккха хаппаш а даьхе царна чу гIолла «трефинид» оала гербицид а теха из феца дIауваргIоацаш цунна лаьтта тIахьакхар. Цу тайпара кхаш тоадара бол ДТ-75 марках йолча тракторах, ПОУ яхача опрыскивателах, КОР яхача культиваторах латтача агрегатаца бир. ХIьта «трефлан» кийчъю 1.2 килограмм трефлан, 4 килограмм дефинамид оала молхаш вIашагI а эеш.

Цхьан мугIарагIа СО-42 яхача сеялкаша дIайийра оаха помидораш, цар хIара кIотарга юкъе 14 сантиметр юкъ а юташ.

Помидораш «Факел», «Утро», «Ракета», Волгоградски 5/95», «Новинка Приднестровья» яхача сортех гийна дIаааш яраш кхейир. Къаьстта пайдане да «Факел», «Ракета», «Утро» яхараш дIаер. Цар кIотарг бутув а йолаш дика латаш хул.

Гя дIалийна 6—7 да лаьчей тIаккха помидораш тIаьлчея уж хIалакьертйолаш лаьрхьхIа приспособленеш а ехка кхоза культиваши бир. Эша даккхалехьа хIара гектара тIа бIаь килограмм а кхоачийташ аммиачни селитра техар. Дика хьу хIара гектара тIа 120—150 килограмм а кхоачийташ эза техачул тIехьагIа суперфосфат тессача.

Рассадаца а йоцаш ги тессаш дIаовал йолa помидораш дика хьувинь царна лерттIа хий дуллаш хиттa. Из ха а хоаш помидореш дIайийва лаьтта 5—10 процент мара башхало ца хул. Из хьажа кхедаш поа поагIехьа ла... боарамах тIаьда доаттаду оаха.

Кердача технологех бьцадаараш кхедеш лоархIаме да лазарашца зене йолча садоахкача хIамашца къовсам лоаттабар. Тха боахам уллача моттига хаоттана хьалашка къаьстта доккха зе ду нIовцинск, проволочник, колорадский чоапилг, боамбе совка яхача садоахкача хIамашен фитофтороз яхача лазарон. Уж хIамаш ебалехьа, лазараш даркалехьа молхаш тох оаха царна дукьала. Масала, фитофтороз яхача лазарах лораяра помидорашта уж хьатIаьньначул тIехьагIа 12—15 да даьлча тох оаха, дIахо из болх бу хаоттаме хьалашка хьежжа.

Укх шера 120 гектара тIа помидораш 40 гектара тIа нарсаш кхеерсьа оаха «Астраханский» технологех. Цу хьисапе чакхIоаккхача комплекса юкъедоагIа цхьадола балхаш ца деш дитар оаха соахна, цхьабакъда укх шера уж деррнгаш а цхьатарра дика чаккхдоахарги. ТIа а яьина кхоъ лоралг хийцачул тIехьагIа мугIараш нийс а деш помидораш нийлхъеча УСМП-5,4 яхача установках пайда эзаргба. Тхога ялар из соахка. КIотаргаш урегIьхара къаьстта тераах тIабохийтаргба. ДIадахача шера бинзар оаха из болх. Помидораш шерра моттиг дIадоалача транспортераш чуэца лерхI. Астраханера уж йоалаяра тароаш лехаш да тхо.

Белгаллакха доагIа, гербицидашка тхо геттара во Iалашдеш долга. «Зенкор» яхар вIалла а яхьац тхона. Яь боахаче бьцадаараш сихагIа кхачийташ йола «гидрель» яха препарат а.

Экономически кхоачамех лерттIа пайда а эцаш, кердача хьисапе болх белга пайдане хилар ах тешабе, кхетабе — иштта декхар лат тахан совхозий кулгалхошта, специалисташ т а хьалхашка.

Ш. БУЛТАЕВ,
Ачхой-Мартановски районa «Орджоникидзевский» совхоза керттера агроном.

Дикача нахах

Водитель Абазов

Кагий болча хана дуккача берий шофер хила безам хул. Бакъда, боккхагIа ше хул цар уйлаш хувцалу, хIаране ше-ший вахаре никъаш хорж цар.

Иштта нийсдевар Абазов Сайт-Iале вахаре а. ЗIамига волча хана дениз шофер хила безам болаш вар Сайт-Iали. ХIьта пхьаболчар яр санна, ши догара хилаьзар из уйла, зIамига волаш лагадьллар, кхувш воагIача хана а, кхийна ваьннacул тIехьагIа а догара доалаш дацар цунна. Ший уйла хувца лаьрхIа вацар зIамига сар.

...Километраж гойташ йолча спидометра гIоерилг ерттваду 30—40 километр хьалхоакхаш йолча цифраш тIа. Хьувзаш болча лоамен никъа тIара бIарг ца боаккхаш вогIача водителa Абазова юн-юнйца къамаьл деш санна оал сота, шорттигагIа мел вода сихагIа дIаккхоачарга, аьле. Укх эрсий кица тIара дешаш. чIоагIа нийса доагIаш аьнне да аьле, согахьа хьавера вa цхьан юкъа.

Тхона юххерIолла тIехлелх машинаш. Царех цхьаиие борта тIа яздаь да. «Сих ма ле, хьога хьежаш нана я» яха дешаш.

— Хьожал хьо, из сацна сиха воде дезал, наьа белха безаргба водителах, — аьле корта лостабу Сайт-Iале.

...Лоаца никъ бац оаха шиише хьош бар. Дукха хIамаш дуац сона Сайт-Iале тхо вовкъа долхача юкъа. Шортта сих ца луш машина ко ше кхестадешшо а дуаш цо уж. Цуи къамаьлах сона хов Абазов пхьоалгIча класса водитель волга, ший болх дукха безаш, цунах са доаллаш из волга...

ХIьтта юкъера школа чакхъяьккхар мара, пхьаьккха балха гоаьал йолаш вахар Сайт - Iали 1971 шера. Даси нанасиги унхох лор хилар дог даьхадар, бакъда, зIамига сар шофер хила безам болга хоаш болча цар дукха духьале яцар.

Иштта цу шера шоферий курсаш чакхйоах Абазова. Ма вокхий а вора цо ше цу дийнахьа. Ермоловски леспромхозе болх беш цхьаши бутт бьккхачул тIехьагIа Советски Эскаре гIулакх де воде из. Цигара цIавийрзачул тIехьагIа силтий гизастерна Iоликха кхелехьа хьалха ше болх бьча гараже воагIа. Цуша елар «Урал 375» яха машина, хIьта хIанз а тIехьа цу тIа болх беш хьа а воагIа Абазов. Цу хана Сайт-Iале вовзийтар ше хорж гIулакх доаш, ший болх бокхъон ца безаш, цунна мутIахьа вола сар хиларах тарро.

Юхьанца Сайт - Iале хьехамча а хиина дIеаттар балха йокхa опыт йола водитель Шахтамиров Мухьмад. ХIьта хIанз хьехамча а учении а шоайла яхьо е бьшна ерригача предприяте хьайхара моттиг дIа не хецаш болх беш ба.

Болх дика беш, техника дукха еаш, аварн ца еш болх барах Абазов Сайт-Iалена елар «Коммунистически къахьегама ударник» яха сий дола цIи.

— Абазов тха дикагIаболча водителех лоархIаш в ший гIулакх дика довзаш а сиг ва, — йоах Предгорненски хьуи участка мастери Магомадова, — мебельни дахчах хIамаш хьаяра йола бийдаа дIалахь кхухьача водителашта юкъе толамагIа лоархIаш ва из. ХIара сменагIа нормаш 160 — 170 процент кхоачашъю цо.

С.-М. ИСУЕВ,
тха штате воаца корр.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

САР. Къахьегама хьинар айденнача, кхычарех тийша хIама доацаш ше хилар хьал а лоаттадеш, социально-экономически эргалонаш яра тIабарзабь никъ дIахобахьа лаьрхIа долча хьалашка дехаши къахьегаши да сирийски халкъ. Масс метте бIаргаго йиш я хьалъеш латта заводаш, ирригационни гIирсаш, дохкаш латта машиннаьнкаш, мехкдаьтта проводаш, кхыдола керда гIирсаш. Цу кхолламаш деча къахьегаме сирийцашта хаддаиза новкъостал ду Советски Союзо, социалистически содружества кхыча мехкаша.

СУРТА ТIА: Дамаскана юххерча цементии заводе. Сирийски коллегашца болх беш ба болгарски специалисташ Иван Маневи Александр Любеновн (сурта тIа йистте латтараш).

БТА—ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

МАШАРА ТIЕХЬАРЧА КЪОВСАМЕРА ЛОАРХIАМЕ БЕЛГАЛО

Москве дIъ дийнахьа — 22—25 марте хиначай Машара Дерригдунен Совета Президиума сесси. Цо итогаш яьй 141 мехкарча машара тIехьа бараий къамий болашта керте а латташ машар лорабара комитетий Iалаьмате йоккха сеть вIашагIтохаяв йолча цу шеррача а сийдеш а йолча общественни организаце 35 шера хьедоагIача исэшая.

Ше хьахиначa хана 1950 шера Машара Дерригдунен Совето дерригача халкъашка атомни герз дехкара, вгара хьалха из юкъедоалалаь йола правительство тIема зуламхо лархIара тIахьехаш йола исторически Стокгольмски воззвани дIанхайкаьй. ВIаьш миллионаш болча наха хьаллаьца бола из тIахьехам тахан а ший актуальность йовиза ба.

Москве Машара Дерригдунен Совета Президиума сессе тIайийца решенеш Стокгольмски воззванеца дIадоладаь дика гIулакх доагIIача тайпара дIаходахьар да. Сессе делегаташа чIоагIа легаш айдена болш «Седкъашкарча тIемашта «ах!» яха дерригача халкъашка бола тIахьехам могабь тIаэшар Берригаш раьза а болаш тIайийцай иштта «Фашизм эша а еш Котало яьккха 40 шу ниэар ядерни тIема кхерам дIабоаккхача котало яьккха шу хинна дIаотталда!» яха декларацн.

Московски сессе конструктивни итогаш могаеш хьал а лоацаш, советски неха шолхлена чIоагIду машара тIехьарча къовсамера шоай низаш. Вай мехко шийна мел могар да а ду, дIахо йодача хана дерг а да ядерни тIема кхерам дIабаккхара. Из бахьан долаш даьд цо эгара хьалха ядерни герз тохаргдоацаш юхаллар санна дола ший цхьан оагIорахьара исторически лоархIам бола хIама, хIьта из дара кхыйола ядерни державаш тIа а хьийхаь.

Советски Союзо хаддаиза новкъаш лех герзаш Iоаделга юхатохийта, тIаккха тIехьашнахьа юхадоладалийта, дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбалийта таро хургйола хьадда барт бара. Советски Союзо выступлени яь деррига ядерни герз латтачара меттахьа ца лахара е цкъарчоа СССР-еи США я арсеналаш хIьта а, ноастагIал леладарен герзаш леладарен политике реальни альтернатива хиина дIаотташ а хIанз а тIехьа шоай лоархIам бовиза а йола кхы тайпа дукха предложенеш а оттаьй.

ТIема духьаларча болама юкъе дакъалоацараша йизза хьаллоаш СССР-еи США-нен Женеверча цар переговорий чулоацама хьакъехьа, вешта аьлча, космоса милитаризаци ца яйтара, ядерни герзаш — стратегически дараш санна гаьна кхетар юкъерча боараме дараш я — лоархIам болаш кIезигдара хьакъехьа бьь барт чакхбаккхара, юххера а ерригa ядерни арсеналаш йизза а массанахьара а дIаякара тIехьа йолча Советски Союза конструктивни политика. Тахан, Машара Дерригдунен Совета Президиума Московски сессе решенеша тешал деш ма хиллара, из машар лоаттабе лоаш мел бараша дIадехаш доле керттера дар да.

ПЕРЕГОВОРАШ ТОЛАМЕ ЧАКХЪЯЛАР ДIАДЕХ ХАЛКЪАША

Машара Дерригдунен Совета Президиума Московски сессе белгалдаьккхад космически ядерни герзий хьакъехьа Женеве йолаенначa советско - американски переговораша догдохийт вдамленна тIаатта ядерни катастрофа увзара кхерам дIабоаккхаргхиларга аьнна. Цу гIулакха шер цаI да — шаккхе оагIув дина уйла йолаш хилари переговорий предметен де лерхIарийн хьакъехьа баь барт бизза чакхбаккхари.

Советски Союзо дешада а гIулакхашца а кхоачашбу духхьал из никъ. Миштa латт гIулакх вокх оагIонгахьара? Советско американски переговораш Женеве бокъонца дIайоласенначa хана американски делегацена керте латта М. Кампельман цIаьхха ше вахьгIачара хьал а гIетта Вашингтоне вода. Сенна вода? Керда, кхы а конструктивенагIа йола указанеш цна вийхавте из? А, вийхавац. Президента Рейгана Iалаьмате сиха вийхав Кампельман цхьаи — ше мара кхы доацача гIулакха — цIаккха ца хиннача тайпара администраце конгрессана беча Iоткъама из юкъедола. МХ яхача эгаов хьалха тохара йолча стратегически ракетай аргIанара парти хьаяра средствашь хьожае конгрессменаш раьза беш царна давлени яра.

Цу цхьан хана оборона министр Уайнбергер Малхбузен Европе вахав. Цун декхар сених латт аьлча, из латт НАТО гIоллара США союзникаш «седкъашкарча тIемай» агрессивни плянашта юкъеоарах. Союзникашта гIожача тайпара Iоткъач а беш. Пентагон, цхьан оагIорахьа царех космоса милитаризаци яра доккъошхой бе гIерт, хIьта вокх оагIорахьара — цу наьнъаца ядерни герзашта деазув отталарен уж кIезигларен ерригa процесс толхае, советско американски переговораш толаме чакхьяхийтара оагIорахьа Малхбузен Европа мел леладерашта духьале е а герт.

Вашингтонски кераша Женевера переговораш толхае гIерташ гуччахьа леладеча гIулакхаша халкъаш тIахьех фийла хила. тIема кхерама духьалара къовсам чIоагIбе. ШоллагIча дунен тIем тIа яьккхача, цу хана оенз хIанз 40 шу дузаш йолча Котало йоккхагIьярех урок сених латт аьлча, из латт тIема духьалара къовсам из болабалалехьа лоаттабе безаш хилараx. Цудухьа тIема духьаларча болама юкъе дакъалоацача миллионаш болча наьха лоIам дIа а хьокхаш Машара Дерригдунен Совето тIахьех дерригача дуненна хьалхашка шинна а оагIоно тIайийца Женеверча переговорий предметен де лерхIарийн хьакъехьа декхар практике кхоачашдара де мел могар дара. Космосе герзаш Iоаделга соцадайтара, лаьттан тIа уж ца Iоадайтара, дизза а массанахьа а ядерни герз дехкийтара хьакъехьа эффективни барт барга гIулакх кхоачашдеш хила еза переговораш. Халкъаш догдоахар цIаьхка а чаьх ца лоалийташ дита йиш яц!

ДЕГIАЙОАГIА ВIАШДУХЬАЛЕНАШ

ДIадахача кIирагIа Брюсселе дукха заседанеш хинай, паччахьалкхенаштен правительствашкен керте латтарий боараме Европейски сообществай сесси яра чанх а йоалаш «Юкъерча рынка» кулгалдеча органий, цига декъалоацаш юрта боахача, промышленноста, кхыча мехкашарча гIулакхий министраш а болаш.

Малхбузен Европа итт мехка группировка ше хиларах тирра, «Юкъара рынок» дукха ха я «екъаенна сообщество» яха цIи йоахаш йола. Брюсселе хIанз хийнача дукхача совещанеша цIаьхха а бакъдир из.

«Иттие» юрта боахама министраша кхо ди, даьккхад 1985—1986 шш. хьувкъама продукце закупочни маьхаш кIезигдара хьакъехьарча дешах хьо-хьо бехке ва кхаш къувсаш, бакъда хIьта из дош цхьаккха тайпара ца къасташ диеад. Масала, сообщества елата закупочни маьхаш 3,6 процент кIезигдара хьакъехьарча предложенена чIоагIа духьала баьинаб кецийн юкъерен фермераш, хIана аьлча цар боахамаш хIалакхила тарлундаь. Итали Греции духьала яьлар сомен бьцадаарийн закупочни маьхаш лохдаре, хIьта Бельге, Голланде, ФРГ, Ирланде, Люксембургa викалаш — шурийн шурех йоакхача продуктайн маьхаш лохде гIертара.

Шоай оагIонгахьара промышленноста министраша мегадац металлургически промышленностера кризиса проблема къоастае. Бакъда, цар барт баьб Францен Итален сталелитейни концернашташ предприятешта паччахьалкхен новкъостал дара хьакъехьа, хIьта из кепайоазоно лаьрхIад «леш латтачоа эгара тIехьара садаккхал дешна кислород» санна. Цхьабакъда, царел кIезагагIа йоацаш хало доаш металлурги йолча Бельгена, Англена, Люксембурга паччахьалкхен субсидеш ениац. ХIьта цу даьнъо эгара керттердар фуд аьлча, из да ВIашагIкхийттача Штаташа малхбузеньевропейски кампанешта духьала лоатIабеча «болата тIема» доагIаш дола жоп лаха «иттие» министраша ца магар. Малхбузен Европа хIанз а меттавоа я 1984 шера тIехьарча квартале Техас — Калифорни яха трансамерикански мехкдаьттапровод юллача эшаш йола болата турбаш Европера кхухьага дизза дехкаш хIьта 1985 шера йола квота шоза кIезигъеш йола решени гIа а эцаш США е техача хIамех. Министрашта барт бе мега дола ше мара кхыдоаца хIама — «Юкъарча рынка» исполнительни органа хьалхашка «цу дерригача дешашта жоп даларa мел эша гIулакхаш Iалаьмате сиха тахна» аьнца предложени оттаяр.

БархI шера чIоагIа къийсачуа тIехьагIа «Юкъарча рынка» кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий юххера а вIашгIехьдаьннад керда ши член — Испани Португали хьачуэцара хьакъехьа барт бе. Цхьабакъда, малхбузенъевропейски мехкий кепайозув цу хьакъехьа башха доккхал деш дац. ГIулакхах кхеташ болча паьлюдателаша белгалдоах, юртбоахама продукцешта дола закупочни маьхаш цхьан кога тIа даланза латтача хана «Юкъарча рынке» аграрни паччахьалкхенаш дукхагIа хьачуийро къаьнара вIашдухьаленаш чIоагIъе а керда яраш хьехийта а тарлуш хилар.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

ПЛАНАШИ ДАЬДАЬННАРАШИ

ЛАКХЛУ МЕЛИОРАЦИ ЯЬЧА ЛАЬТТАША ЮХАЛУР

Вай мехка тIейийцай кIаьхчача хана йола Iилман ларда тIа латта мелиорацея мехка кхачан фонд ца хаддаш дегIаккхувлара мелиорированни лаьттах пайда ийбара эффективность лакхъярен программа.

33 миллион гектар доац вай мехка мелиорированни лаьттаца, 19 миллион гектар да парех хий декха лаьтташ, 14 миллион гектар да докъадаьраш. ТIехьарча шерашка цу майдаш тIара чукхухь бьцовгIаш леладаро дуча ерригача продукце кхоалагIа дакъа. ЛаьрхIа да, доаццача ханашка цкъал алаззеи шерде хий дехкеи докъадаьи лаьтташ. Из дича вIашгIехьадаргда, хаоттам мелла хувцалуш хуле а. лаьтта леладеро луча продукцех ах цу лаьтташ тIара чукхаяьа.

Мелиораци дегIааха еза вайнига, программа лерхIачох керда лаьтташ карадерзадара наьнъаца йха ца Iеш, эгара хьалхарча аргIанна мелиорированна лаьттан хIара гектара эффективность лакхъяра чотах. Из де лаьрхIа деш да хьадда дола организационно-боахама гIулакхаш.

Цхьабакъда, хий дехкача лаьтташа юхалур алсамдаккхара керттера ницъ ба лаьтта леладара Iилман ларда тIа латта системаш юкъейоалаяр. Цар чулоац лаьттана цунах доалла хий дIа а ца доалийташ обработка яр, расчетни лакхача боараме минеральни удобренеш яхар, юртбоахама культурай лаьрхIIача сортехи гибридехи, дикагIа долча дIадувча фун фоядех пайда ийбар.

Iилмо отта а яьй практика техка а техкай хиш дехкача лаьтташка юртбоахама культурай хьувкъач программированно кхебара метод. 1984 шера из юкъейоалаьяр мехка 3,2 миллион гектар долча лаьтта.

Метода кIийле — юртбоахама культураш кхеяра математически модель. Цо хьагойт, хьувкъам из лакхбе таро хулийташ йолча керттерча фактораша шоай функцеш кхоачашъярах тийша хилар: лаьттан хи, кхачан, йовхала режимех, хIьта иштта маьлха радиаце йоккхалах, микроклиматах, лазарашн зе ду хIамаш дукха-кIезига хиларах.

Цу моделах программированни ю хьувкъама хьалдача района а дIайзача дей чуэццалца йолча хана культураша эша гIулакхаш дара ерригача технологена а. ХIара 7—10 ди массаза деал хувцалуш долча хаоттама хьалашкен юртбоахама культура дегIаахара леламгея хьежна коррекировка ю программаха. Де доагIаш дола хувцамаш ду подкормка яра, хий диллара, лаьттана а дIайийвача хIамашта а обработка яра ханашта. Программаха корректировка ю хIара кIирагIа е хIара итт дийнахьа лаьттана продуктивни тIоадал, бьцовгIашта эша минеральни кхача, цар биологически дегIаахара хьал, климатически параметраш миштай хьожаш деча зе машка хьежже.

Хетаргахьарча даннеша хьагойт, расчетни программа фактически 70 процент кхоачашъьча моттиге, программировани хьувкъамаш традиционни технологех кхедарел 10—30 процент лакхагIа хулаш хилар. Программа йизза кхоачашйьча моттиге кхы а лакхагIа хулаш хилар. Иштта, Волгоградски областерча «Мелиоратор» яхача совхозе программировани яьча гектаре тIара боала люцерна сийнача масса хьувкъам 500 центнер ба, массазарча технологех кхеача 400 центнер, хьажкIий сийна масса программировани яь чу тIара 440 центнери из ца яь чу тIара 300 центнери.

Хиш дехкача лаьттаех пайда ийбара эффективноста боарам кхы а лакхагIа хулга Iалашду бьцовгIай вахара факторашта комплексни регулировани яра йолча хиш дехкара системаша. Уж я кердача, кхы а лакхагIа Iилма - технически боарама системаш. Цар а болх бу юртбоахама культура хьувкъамаз математически модела кIийлен тIарча автоматически режиме. Из бахьан долаш хий дехкача кхай тIа хьа а ду автоматически хьал а лоаттаду биологически потенциала гарга бола хьувкъам чуба йиш хулийта хьаьддача юртбоахама культурана лаьрхIа дола оптимальни хьалаш.

ХIанз укх сахьате хьаь я царна эксплуатаци яра опыто уж экономически эффективность лакха йолаш хилар хьагойта йоза комплексни регулироване кхоъ опытно - производственни хий дехка система. Гучадаьннад, бьцовгIай вахара факторашта комплексни регулировани еш хилча, юртбоахама культурай хьувкъам хий а дехкаш лаьтта леладара массазарча технологешца нийсдича шоазза кхоазза лакхагIа хулаш хилар.

Комплексни регулироване хий дехкача системай кIийле — хьувкъама программировани яра массазара система. Башхало латт цуна удобренеш, гербицидаш, ядохимикаташ ехара йолча дозаторашца, микроклимата регулировани яра йолча приборашца бьцовгIай вахара факторех йола информаци гулъяра системаца, информацена обработка ечи хиш дехкача системаш техническа средствай гIоаца факторашта управлена ечи электронно - вычислительни машинашца оборудовани яь хиларах. Цу тайпарча хиш дехкача системаех хургьа гаргача хана йоза системаш.

Борис ШУМАКОВ,
ВАСХНИЛ гидротехникай мелиораце отделене академик - секретарь.

(АПН).

Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дузаш

ЦӀЕНА ВАХАР

Города промышленни йистош йоагаш яр. Кавказски мехкадьаттана тӀаьхача гӀерташ шоай хур деш бар фашисташ. Шоаш хӀалакьешие а цаӀ шолгаӀчунна тӀехкьи хьачуухар немций самолеташ.

1943-ча шера Грозный моастагӀчох лораеш латтача 16-ча зенитно-артиллеристски полке телефонистка яр Ларионова Дуся. Юкъерча дегӀара, шийга товргйолча бесса тоаль форма а ювхаш йолча къонача кхалсаго бомбай лехкар, бомбардировщикаш теркала ца деш, командаш дӀа-юха телар тӀом беш йолча батарейшка.

— Кхераме дацарий? — хетт аз Евдокия Дмитриевнага, производственно-товарни контора центральни лабораторе лаборантвага.

— Мишта дацар?! — йоах цо, цецъяьнна. — Бакъда, фашистащцари гоамало деррига а диндора.

ХӀанз оаха къамаьл деча лабораторера яхай Ларионова фронте. Комсомола райкомо мотш а яь, радистай курсаш яьхар цо.

...Ростова гӀаьна йоаццаш лаьтта полк гӀаьрахоша бийча гона юкъера минут яхазар. Борташ тӀа Іаьржа жӀаргаш а долаш йола ункзара тайкаш Іувг1а а Іувгӏаш, полк йолчахьа тӀайоагӀаш яр. Дивизиона командира Ларионовайга гӀолла команда елар: «Духхьал тӀаьттаргйолаш дӀа оттае йоккхий топаш!»

ЦаӀ шолагӀчун тӀехьа комендаш йоаласлар. ТӀаккха цхьа таяк, шолагӀьар, кхоалагӀьар лотаелар. ТӀом латтача хана дивизиона командира мел телаш дола приказаш шоаш ма дарра батарейшка дӀакхоачийтар радисткас.

Танкаш юхатехачул тӀехьагӀа полка командира дивизиона командирага хаьттар:

— Малий хьа из радистка?

— ӀалЬмате дика а тешаме а саг я, — жоп делар вокхо.

Дукха ха ялалехьа коммунисташа — ополченкаша шоай мугӀарашка дӀайийцар йоӀ салте. Из дар 1941 шера октябрь бетта.

ТӀом чакхбала гарга кхаьчача хана Ларионова зӀамигакалиберни зенитни артиллерс полке радисткалла хьожайир. Цига радисташ ца тоъаш хилар дацар из. Полка подразделенеш коммунисташна чӀоагӀьар дукха даьдар. Цига батарея шаргорг хул Дусяй.

Инаралагара салтечунга кхаччалца цхьакха а шек вацар гитлеровски Германи эшаргхиларах. Хьалха а йиаза хотадо яккарагӀа бола хоам цӀаьхха дезар. Из хоам бенача хана Румыне яр Евдокия Дмитриевна.

...1945-ча шера октябрь бетта Грозне юхацӀаера Ларионова, ше хиннача лабораторе юха а балха эттар. Духхьашха лаборантка яр, тӀаккха моторист йир цох. Цхьан юкъа болх бергба-кх, аьнна хеташ яр, бакъда, 21 шера моторист а хиина, цигара пенсе яхар.

— Фу пенси, дуц оаш, — йоах Евдокия Дмитриевнас ела а къежаш, са-м сатувргдац се дӀаӀемача коллективах а сай предприятех а аьнна цӀигӀа ягӀа. Цхьа шу а далале уккхаза юхаера со. Са деррига вахар укхаза дӀадахад. ТӀом хьалехьа цхьа 16-гӀа установка мара яцар. ХӀанз уж пхиъ я. Технологически процессаш чоалхане йийрзай.

Евдокия Дмитриевна ях коммунист, хьайнала къахьегам белаш вола саг вахa декхарийла волча хьисапе цӀена.

Н. КЕДРОВ.

ЮБИЛЕЙНА ХЕТАЯЬ

Сийлахь-боккхача Даймехка тӀом тӀа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара юбилейна баха ма боагӀара вакъаболх Нурадилов Ханпаший цӀерагӀча Нохч-ГӀалгӀай пачхьалкхен драматически театра нохчий а гӀалгӀай а театральни группай режиссераш, актераш, беррига болхлой.

Цу дезача цӀейна хетаяь гӀалгӀай театро кийчъю кӀанзирчов «Хьал а гӀетте, воллеӀ» яха условни цӀи йоль спектакль. Цун автораш ба гӀалгӀай труппа керттера режиссер — Нохч-ГӀалгӀай АССР искусствай заслуженни деятель, РСФСР Пачхьалкхен преме лауреат, Ленински комсомола Нохч-ГӀалгӀайчен республикански преме лауреат Хакишев Руслана, Ленински комсомола Нохч-ГӀалгӀайчен республикански преме лауреат йола «Сай цӀаьгагӀа вода со» яха спектакль оттаьча пьеса пхьа автор вола Гериноев Леонида.

Фу тема йоашхаш, сенах лаьца дувцаш я пьеса? Цул ларде дижад вайна массанена дика йовзаш болча Советски Союза Турпала Аушев Руслана лоалах дола дувцар. Цукха дувзаденна автораша хьахьох революцегаро хьадоладенна таханарча деношка кхаччалца дола вай халкъа, вай мохка истори. Я уккхала таханарча Афганистана ихелах лаьца дувцаш йола эпизодаш а, Иштта, пьеса а спектакла а керттера тема — ноахалий преемственность, советски халкъа тӀемен къахьегамен турпала гӀуланхашка гӀолла тӀехье кхееш хилар. Кхаь аспектах, кхаь планах латт из спектакль. Царех цаӀ эпически я. Цо ший ларде лоац халкъа поэзи, масала, цунна юкъелоагӀа «Мишта хьалийр гӀала» яха гӀалгӀай къамерн илли. ГӀала — из дезалӀ, халкъа, мехка символически сурт-сибат. Эзар шерашка ираз долаш а гӀозагӀа кхел а йолаш вахар хулалалар аьнна хеташ адамлено тийса со да из. ШолагӀьар — документ хроника. Укхаза автораша юкъедоаладьад революе бирса хаяш, коллективизаце деношь. Сийлахь-боккхача Даймехка тӀема деношь дувцаш дола архивашкара документаш, вай ханара хроника. КхоалагӀа этап — из драматургически материал. Художественни кӀоарт а еш тоа а еш, уккхаза йоаших Аушевгӏар дезалах лаьца дувцаш йола ситуацеш, событеш.

Вай театра болхлойца цхьана цу спектакла тӀа болх беш ба Ленинградера художник Акопов Роберт, балетмейстер москвич, Бурятски АССР искусствай заслуженни деятель Громов Юрий. Дика хьовшал тесса Юре вай театрна. Цун гӀо-новкъосталца нурадиловцаша оттаяь массен спектакль, царна юкъе — «Бременски музыканташ», «Могаш воллаше а могашвоацар», «Сай къаьгагӀа вода со», «Юбилей». Нохч-ГӀалгӀайчен театральни искусстве шийна тайпара хоза лар юташ доттагӀал де из — цуннен вай театранхоюкъе эттар. Цу тайпарча доттагӀлен вӀашагӀкхетаро гӀо ду актерий говзал лакхъяра, массаза а уж йоагӀача а эшшача а купсибате хилийтара. Музыка язъеш ва цӀи хеза вовзаш вола московски композитор Габели Ираклий. ДукхагӀча дакъе из я пьеса а спектакла а тема кӀоаргъеш, дикагӀа из хьахьокха вӀаштӀехьдоахаш долча вайнаьна иллей ларда тӀа язъяь музыка. Спектакла керттера тема дикагӀа а кӀоаргагӀа а йовзихаш дола илли декарееда вайне, массанена дика вовзаш волча хӀанз Москверча Доккхача театре солист волча, Нохч-ГӀалгӀай АССР заслуженни артиста — иллиалархочо Минцаев Мовсара локхаш, дикха дакъа лоацаш хургда укхаза вайнаьха маӀача вахха хоро дӀаоалаш дола иллеш а. Представлени чулоацам кӀоарга болаш хьожачар безам тӀагӀоргболаш хилийтара дукха пайда эцартба цун дизза суртсибат оттадера йолча эрригача тароех.

Цу доккхача цӀейна каьгалобхаш хьинаре къахьегаш боахк нохчий артисташ а. Цар кийчъеш я иллехи стихахи йола йовзаш яхача жанрах йола спектакль. Цун автор ва из оттаеш вола нохчий труппа керттера режиссер — РСФСР искусствай заслуженни деятель, РСФСР Пачхьалкхен преме лауреат, Ленински комсомола Нохч-ГӀалгӀайчен республикански преме лауреат Солцаев Мималт. Авторо цу ший балха юкъейихьай эрсий а, Нохч-ГӀалгӀайчен а, кхыча авторий а произведенеш — таджика, Ленински преме лауреата М. Каноата, Р. Ахматовай, З. Джамалханова, М. Мамакаева, А. Мамакаева, З. Муталибова, М. Сулаева, Н. Сергеева стихаш. «Догалоацама седкъий» аьнна цӀи я театро цу ший спектаклах тиллар. Керттера турпал ва Сийлахь-боккхача Даймехка тӀем тӀа декхаи майрали гойташ фашистех лета цӀи хеза вола Советски Союза Турпал Нурадилов Ханпаша. Цун сурт-сибат кхоллаш ва къона актер Марсултанов Алик.

Спектакла тӀа къахьегаш ба беррига нохчий актераш. Цу балха дакъа лоацаш ва Москверча Советски Эскара Центральни театра керттера художник — РСФСР искусствай заслуженни деятель Белов Петр, пантомима тӀа болх баьб москвича Лагоеский Евгене, балетмейстер — Эдилсултанов Мусса.

Премьераш хургья апрель бетта.

Б. АБАДИЕВ.

КОТАЛОН БАЙРАКХИЙ СИЙ ДЕШ

КОТАЛОН БАЙРАКХИЙ СИЙ ДЕШ

Наггахьа мара бӀаргагац вайна къаьнача бӀухой бӀаргашка этта хий. Цхьабакъда, цар дог тохалу дукха ха яьлначул тӀехьагӀа тӀема тӀа лелаяь сийлен байракхаш бӀаргайча.

МугӀарегӀа латт комсомольцаш, грозненски педагогически училище студенташ. Тахан укхаза я дог тохадолийташ йола событи — «Коталон байракхашкахьа шийсле» яхача Ерригсоюзни акцена юкъейоагӀаш, укхазара дӀайолалу республика районашка хургйола тӀема байракхий эстафета. Уж байракхаш вай ДаьхенсийлорадешчакхьаьннайСийлахь-боккхача Даймехка тӀем тӀа, Европа халкъаш къилача моастагӀчох мукъадоахача.

ВЛКСМ Нохч-ГӀалгӀай обкома секретара Г. Чумакова хьайийлача митинге ба тӀем тӀа дакъа лаьцараш: В. М. Азамов, Б. С. Чадов, Ш. С. Вагапов, В. В. Лубенко, А. М. Яковенко. ТӀом болалуш тахан шоаш хьоашалгӀа баькхача кагирхойл кӀеззига боккхагӀа махьа хиннабац уж. Цу ханарча педучилища выпускникий Х. М. Магомед-Мирзоевен М. Бейбулатовен ханара хиннаб уж, салтай гӀирс тӀа а бийха моастагӀчоа духьалъотта болхаш.

Низ болча тӀема машинаш тӀа игӀа хано бесаза яьха, доша бос бола «Вай Советски Даьхе бахьан» яха йоазув тӀадола байракхаш. Грозненски гарнизона бӀухой сийлен эскорто укхаза енай Ленина, Суворова, Кутузова орденаш лелаеча цӀеча байракха 16-ча Черниговски дивизе 60-ча гвардейски кавалерийски полка, 409 стрелкови дивизе 400-ча Севастопольски стрелкови полка байракхаш.

Эттара машарех йола хьехархочун профессе держа хиннай Х. Магомед-Мирзоева. Берашта хьаьхьал, дикал Іомаеш, Даьхенцара безам хьалкхебеш хиниаб по. Цудухьа мехка дало тӀема эттара хьалхарчарца тӀем тӀа а вадав, даим лоргзоацаш вайца висар духьа.

Советски Союза Турпал Х. Магомед-Мирзоев веннав, хӀаьта цуй да юкъе хиннача дакъа байракхаца вӀашагӀкхета дагахьа тахан укхаза венав цун воӀ — лор Х. Х. Магомед-Мирзоев.

Байракхаш дӀалу училища комсомольски организаце, диагӀболча вешала шка С. Мусаевгеи Р. Магомедовген. МугӀаре латтача дешархошта, тӀема доакъошхошта хьалхашка гӀолла Іочакхйоах байракхаш, «цхьаькка вицвеннавац, цхьаккха дицденнадац» яха дешаш хозаш санна хет.

А. ВИКТОРОВ.

СУРТАШ ТӀА: тӀема байракхаш карае ледучилища отличникаша С. Мусаевен Р. Магомедовен; шийдас гӀуллах даьча тӀема даьгӀа байракха юке ва лор Х. Х. Магомед-Мирзоев.

В. ЕЛИЗАРОВА суртащ.

Апрелера хаоттам

СССР Гидрометцентро бена хоамагӀа, Кавказа малхбоалехьарча дакъа тӀа юкъера фегара температура дукхача шерашка юкъере хинначул локхагӀа хургья (НГӀАССР-а дукхача шерашка юкъера хинна температура 8—11 градус я).

Хаоттам бӀаьхагӀа хургба бетта шоллагӀча итт дийнахьа кхоалагӀча итт ден цхьацадолча деношкен, дийнахьа 18—25 градус йоезал а йовзш.

Дукхача шерашка юкъера лаьрхӀача хинначул кӀезигагӀа хила тарлу йочаш (дукхача шерашка юкъера лаьрхӀача хинараш — шаьрача районашка 31—32 миллиметр, лоамашта юкъерча лоамашкарчен районашка 40—53 миллиметр я).

Апреле фегара температура сое хувцалуш хила тарлу. Масала, 1970 шера 13 апреле эггара лакхагӀа йола фегара температура Грозне 33,7 градус йоезал йолаш хиннай, кӀаьта 1911 шера 1 апреле — 8,3 градус шелаа йолаш.

Йочаш а иштта хувцалуш хила тарлу. 1938 шера апреле 57 миллиметр хиннай уж, кӀаьта 1950 шера апреле 4 миллиметр мара хиннац, нормагӀа 32 миллиметр хила езаш хиннача метта.

Апрель бетта доал уттеи ди а къуекъаш догӀа делхи тарлу.

А. СЕРДЮКОВА,
ГМБ йоазонагӀйола инженер-синоптик.
г. Грозный.

Чакхъяьннай футболах республика Іаш хьалхе яккхара турнир. Дукха низаш, хьинар дӀаделар цул юкъе дакъа лаьцача хӀара команда толашагӀчарва юкъе хила гӀерташ.

Полуфинальни къовсамашка лайзар пхиъ команда. СДЮСШОР-а футболисташ къовсаболар мехкадьтта институте спортсменашца, хӀаьта йоагӀача хана лайзача счет 2:2 йолаш, цхьаккха новтадац. Бакъда, пенальтеш техача толаш хул спортивни школа къона футболисташ.

Цул тӀехьагӀа «Монтажник» лайзар «Машиностроителаца», цу кхьо счет 3:1 йолаш котъяьлар «Монтажник».

Цу яхьашка белгалъяьнна ши команда СДЮСШОР-а яри «Монтажника» лайзар финале, цига шоллагӀчо котало а яьккхар, цох республика чемпион а хилар.

СУРТА ТӀА: футболах болча республика Іаш первенства чемпион «Монтажник».

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Лора хьехамаш

КЕР ЧУ ХУЛА ЛАЗАРАШ

Кер чу хьахулаш дола острн хирургически лазар кхийттача унахочун кхел операци еш волча хирурга говзалах тийша Іац. ДукхагӀа долча дакъе из тийша да сиха а доагӀача бесса а лазара корта лазарахи унахо хаиахьа дарбан учреждене кхоачаварахи.

Кер чу хулаш долче остри хирургически лазараш т а юкъе дукхагӀа нийслураш ва: холецистит, панкреатит, аппендицит, желудкаиен искейсигаи чакхдоалаш дола язва.

Остри холецистит — сима восвалени — дукхагӀдолча дакъе хача эттачен къабенначен кхалнаха хул. Остри холецистит хьахила тарлу сим боагӀача бесса дӀа ца къесташ, тӀех хӀама юаш, кӀезига дӀа-юха хьуьш, че юкъаш, сим вребулача моттигашка инфекци йолаш хилча, къаьстта йола моттиг дӀалоац наследственни факторо. Холецистит дарех 80 процент сима чу кхералгаш хилар бахьан долаш ба.

Остри холецистит хьахьовча хана аьтта оагӀорахьа лхандара кӀалхара лаза йолалу, Іеттаде дог а ухаш 38—39 градусага кхоачаш йовхал а йолаш. Приступ хиннача шоллагӀча, кхоалагӀча дийнахьа беси ІаьнагӀвале хул унахо. Дукхача даькъе холецистита приступ хул хьаьве кхача — усталӀаи дулх, дума, доньадаь дулх чиаь 2—4 сахьат довллаше а.

Дика хоаш да из лазар долаш бола унахой цӀейш долча деношка, хьана кхача биаьчул тӀехьагӀа дукхагӀа хулга.

Остри панкреатит — подже желудочни железашта хулаш йола восвалени, из лазар дукхача даькъе холециститаца цхьана хулаш да, хӀана аьлча уж ши орган анатомически а, функциональни а ейха бувзам болаш я.

Остри панкреатит хьахилара бахьанаш алкоголизмаца, хӀама дукха ярпа, железай сосудаш тахкарпа, инфекцинни лазараш хилариа, чена чов хиларца, кер чу воспалительни процессаш хиларца дувзаденна да.

Из лазар хьехулача хана чов лакхехьарче оагӀонга хӀама Іетташ санна лазараш ух каст-каста букъага а доалаш, дог нерчадеш а Іеттадеш а хул, че ест. Сов чӀоагӀа ухаш долча лазаро шокъ ега санна дер тӀара ваккха тарлу унахо. Цу тайпаре лазараш ухаш моттиг нийсъелча, унахо сиха Іо а вужаваь, кер тӀа шайла хӀама йалла еза, тӀаккха лорашка кхайка а больнице вига а веза из.

Остри холецистити панкреатития ва хилийтара лоархӀаме хӀамаш да сов ца варстар, че ца юкъйиташ а къаракъ ца мелаш а лорадлар, инфекци йолчара дӀаяккхар, хьалиеш, сов дирен кӀомен кхача ца баар.

Остри аппендицит — кӀанах тара йола шергашта юкъера отростон я из. Из наьха санна даьржа дола лазар хьахилара бахьан да кишечни палочка, из шергилг генаргаша, кхьайолча чӀоагӀача хӀамилгаша хьалдизар.

Остри аппендицит моллагӀа ха яьнача паха хила йиш йолаш да, хӀаьта а дукхагӀолча даькъе къолача наха хул.

Из лазар мел хьо могаш вале а, цӀаьхха хьакхеташ да. Цув керттерча хоамех да чеа аьтта оагӀорахьа а дӀоиг долча а уха лазар. Цхьайолча хана наькха угга къа а ух лазар, доалаю чента а доалаш. Каст-каста дог нерчадеш а Іеттадеш а хул.

ӀӀанах тара йолча цу отростка воспалительни процесс сиха дегӀайоагӀа, цу чу яля Іов, цхьайолча хана тӀера морд биткъа а лий, эккха а викх из, тӀаккха под берригача кер чу гӀолла дӀаяри. Унахочун вахара кхераме долаш хьал тӀаотт — «перитонит» оал цох. Цунна дола цхьа масал да 1983 шера вае Грозиерча 4-ча горбольницен хирургически отделене воалавь хиина 56 шу даьнна вола унахо. 5 ди даьнах пачогаш хиина, лорага хоам а ца беш, цӀагӀа «анальгин», «но-шпа» яха препараташ миийнай. Шийца къамаьл деш, аьлар цо: «Со больнице Іовужавар а сайна операци яр а кхераш лора тӀа ца водаш Іиййнав со».

Йоашта мел могар лораше дарагӀа из унахо яу лазарах ваккха магацзар.

Унзарчарех цхьа лазар да желудкаиен нийскайсарилгаи чакхйоалаш чов хилар а (прободная язва) оал цох. Из хьахул ӀӀаьххача хана язвенни лазар долаш хиннача наха. Цхьабакъда, из хоадаеш ца хиннача а хул из. Цу тайпара чов чакхъялара бахьанаш: сов дукха хӀама яар, еза хӀамаш хьалъийярна кер чура давлени лакхъялар, че човхар, корта бохабу малараш мелар.

Цу лазара хьалхара хоам ба, че цу шалта етташ санна цаькха улг кхоачалуча лазар вхар. Унахо мух бетташ, че хьаллувцаш, юхь тӀара кӀайвале, шийла хьацар тӀадетташ, когаш теладеле хул из лазар хьахьейча.

Цу тайпара лазараш аха доладелча, унахо сиха метта Іевужаве а лорага кхайка а веза. Цхьаккха молха малеи желудок цӀенъеш йола хӀама малеи мегаргьац, хӀана аьлча чуетта гӀоадал чов екача гӀолла эра а яьле чен чу дӀа-юха кхаст, инфекци дӀа а йоаржаеш. Халахете а, прободной язва массаза а уж тайпара симптомаш йолаш хилац. Цхьайолча хана остри аппендицит е кхачах хиннача отравлени йолаш санна а хетаду. МоллагӀа цу тайпара моттиг нийсъелча а сиха лорага кхайка веза. Цу тайпарча хьала масал да тха больница хирургически отделене кхачах отравлени хиннача тара волаш воалаваь 23 шу даьнна унахо Ч. Ха ца йоаеш из лорашка кхачар бахьан долаш прободной язвана шиЙ хаиахьа операци а яь унахо лазарах хьаваькхар.

Шавиха хиндалийта йиш йоацаш а даим дагалоаттаде дезаш а хӀама да лаьхахьа дувааш долча лазарех цаӀ кхийтта саг цӀагӀа дарбаш а ца леладеш, цу сахьате лорашка вига везалга.

В. ХАЖАЛИЕВ,
РСФСР заслуженни лор, медицински Іилмий кандидат, 4-гӀча горбольница хирург.

«ЮНОСТЬ» ЯХАЧА КИНОТЕАТРО,
«КОНТАКТ» ЯХАЧА ГОРОДСКОЙ
КАГИРХОЙ КЛУБО
5 АПРЕЛЕ
«ДЕЗАЛА КЪАЙЛЕНАШ»
яхача художественни фильма премьера хьокх.
Режиссер — Валерий Ахадов.
«Таджикфильма» киностуди.
ДӀайолалу 19 сахьати 20 минути яьлча.

ТЕЛЕВИДЕНИ

2 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Ивасик-телесик». Мультфильм.
8.45 — «Н. Римски-Корсакова, «Снегурочка» яха опера. СССР Союза Пачхьалкхен академически Доккхача театра спектакль.
12.10 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Юртара анайовхаш». Телевизионни документальни фильмаш: «Ший уйла», «Юртара пейзажаш».
15.30 — «Дошо шайба» яхача клуба приз яккхара.
16.15 — «Кердадараш».
16.20 — Г. Х. Андерсен — «Фаьлгаши историеш».
16.55 — УССР Пачхьалкхен заслуженни капелла бандуристий концерт. Киевера передача.
17.25 — Советски Союза Турпалаца вице-адмиралаца Г. И. Щедринаца школьникаш вӀашагӀкхетар.
18.10 — «Зулам даьчара веддав». Телевизионни документальни фильм.
18.20 — «Хьасташ».
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — «Іилмени вахари».
19.30 — Мультфильмаш: «Тюльпанех дола илли», «Керда бутт хьалбалар».
19.55 — Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизарга «Коталон стратеги» яхача дукха сереш йолча телевизионни документальни фильма премьера. 5-гӀа фильм — «Кавказски щит».
21.00 — «Ха».
21.35 — СССР-ера Венгерски халкъа Республика культура денош.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйранара гимнастика.
8.15 — «Итт гӀа хьалха». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Истори. 5-гӀа класс. Спартака гӀоттам.
9.05, 13.30 — Французски мотт. Хьеха 2-гӀа шу.
10.05 — ПТУ дешархошта. Эстетически кхетам бӀлар. Графика.
10.35 — Г. Р. Державин. Вахарен кхолламен оагӀонаш.
11.25 — «Шахматни школа».
11.55 — Истори. 9-гӀа класс. СССР образовани.
12.35 — Природоведени. 4-гӀа класс. Лаьттен из лорадари.
12.45 — «Тамашийча басараш». Советски йоазонхой фаьлгаш.
14.00 — Музыка. Э. Григ. «Пер Гюнт».
14.30 — М. Зощенко. Произведеней оагӀонаш тӀа гӀолла.
15.20 — «Кердадараш».
17.25 — Документальни фильмай программа. «Эстафета». «Наопатий дийна хий».
18.15 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
18.30 — «Іа довзаш дола илли». Телевизионни художественни фильм.
19.00 — «Нохч-ГӀалгӀайчен ди».
19.20 — «Альманаха оагӀонаш тӀа гӀолла. «Орга» (нохчий меттала).
19.30 — КӀоргагӀа йола спорт.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Фика приключенеш». Мультфильм. 5-гӀа передача.
20.15 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Стамбуле йода экспресс» яхача йиъ сери йолча телевизионни художественни фильма премьера. (Венгри — Итали). 1-гӀа сери.

3 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Коталон стратеги». Дукха сереш йола телевизионни документальни фильм. 5-гӀа фильм. «Кавказски щит».
9.40 — «Путешественникий клуб».
10.40 — «Стамбуле йода экспресс». Йиъ сери йола телевизионни художественни фильм. 1-гӀа сери.
11.45 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Березинский биосферный». Іилма-довзийтара фильм.
15.10 — Хьа ленински библиотека. «Миллионашта йола тӀехьале».
15.40 — Тха корреспонденташа дувц.
16.10 — «Кердадараш».
16.15 — Классически музыка концерт.
16.40 — «Буратино выставка».
17.10 — «Цхьа оази массехк масиен». Ференц Бегани (ВНР).
17.45 — «Калле и Бука» яхача мультипликационни фильма премьера.
17.55 — Лыжни спортах йола дунен халкъашта юкъера кхьаш. «ГӀинбухен цӀей». Марафон.
18.25 — Сухопутни эскарех долча документальни фильма премьера. «Берригаш а цун къонгаш ба». «Советски Германи Цара Низаш» яхача циклера.
18.45 — «Вай беш».
18.35 — «Дунен кагирхойн».
20.10 — Войсковски Пачхьалкхен эрсий халкъий хора концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизарга. «Документальни экран».
22.35 — «Юха а хьа оаз хоз сона».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.15 — «ЦӀин хийн». Іилма-довзийтара фильм.
8.35 — Географи. Географически открытей исторецара.
9.05, 13.05 — Немций мотт. Хьеха 1-гӀа шу.
9.05 — П. И. Чайковский. «Щелкунчик» яха балет-фаьлг.
10.05 — Дешархошта. Физика. Физикен Іилма-техническ революци.
10.35, 11.40 — А. Н. Толстой. «Эрсий оамал». 6-гӀа класс.
11.05 — «Школьникашта — маьккхах». 1-гӀа передача. «Маьк вайна уллув я».
12.10 — Зоологи. 7-гӀа класс. Онихарий.
12.35 — Истори. 7-гӀа класс. Емельян Пугачева кулгалдеш хинна крестьянски тӀом.
13.35 — Р. Гамзатова лирика.
14.05 — Исторе оагӀонаш. «Со — Советски Союза гражданин».
14.40 — «Хоза хета дагадаргӀац еррнгача Россена...». Эрсий литература патриотизма довхех.
15.40 — «Кердадараш».
17.10 — «19-нел эттар зӀамагӀа яр». Телевизионни документальни фильм.
17.50 — «Дунаевскеца цхьана». Фильм-концерт.
18.50 — «Кхо тамашийна бос».
19.05 — «Нохч-ГӀалгӀайчен кӀира».
19.25 — НГӀАССР Ленински комсомола лауреатаца, йоазонхочуица С. Чахкиеваца къонабараш вӀашагӀкхетар (гӀалгӀай меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Фика приключенеш». Мультфильм. 6-гӀа передача.
20.20 — «Содружество». Телевизионни журнал.
20.50 — «Аджарски зарисовкаш». Документальни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Стамбуле йода экспресс» яхача йиъ сери йолча телевизионни художественни фильма премьера. 2-гӀа сери.
22.30 — «Кердадараш».

РАДИО

2 АПРЕЛЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гӀалгӀай меттала).
8.36 — Инструментальни музыка концерт (гӀалгӀай меттала).
9.15 — «Безиткъам ладер хилар» (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гӀалгӀай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «Салте Коталон махкъа водаш» (эрсий меттала).
16.18 — «Юрта боахама хьалха латтарашта». Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — Добрынина В. илли.
17.34 — «СалоӀама минуташ» яха передача.
17.50 — «Партех, Ленинах, Даьхенах ашараш лекх вай». Концерт.
18.20 — Илли дӀаовла Малинаси Айманеси Айдамировгӏар.

3 АПРЕЛЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.38 — Моттигарча авторий произведенеш (нохчий меттала).
11.15 — «Кавказ» яхача совхоза вокхагӀа волча жа Іуна Муцагов Геланена йола музыкальни радиооткрытка (гӀалгӀай меттала).
11.30 — Спортивни Нохч-ГӀалгӀайче (эрсий меттала).
15.15 — Советски композиторий вальсаш (эрсий меттала).
16.00 — Керда хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гӀалгӀай меттала).
16.13 — «Хьона, Даьхе, Салтечун дог» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Лаьтта лепадечар бӀаьстан гӀуламхаш» (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — «Шиъ саг» яхача Федоровски дувцара тӀа оттаяь радиокомпозици.
17.31 — «Нах белакъеш» яха атеистически дувцараш.
17.55 — Хьалхарча хан ашараш.
18.23 — Лирически музыка концерт.

Хаоттам

Тахан республике гӀоллен Грозней морхаш а йолаш, йочан а йоацаш, Іуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 2—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 13—18, Грозне 15—17 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йочан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура буйсана 0—5, дийнахьа 12—17 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктоклана секретаро — 2-84-68; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаьшой — 2-85-64; корректорско — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделы: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

СФ00111. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1592.